Масса а мехкашкара пролетареш, цхьанакхета!

ПIЕРАСКА,
22
ноябрь 1969-шу.
№ 138—140 (4773).
Мах 3 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ПХЕ ШЕРА ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА!

Грозненски «Металлист» цхьана завода коллективо чIогIа лоруш хIинца сий дешу вa слесарь Литвинов Юрий. Хьинаре къахьегарна дахьхад цо шен сий. ХIара сменагIа нормаш 120—130 процент кхочушдо.

Общественни балха тIа а хьинаре дакъа лаьц цо. Профсоюза завкома член декхараш дикка кхочушду цо.

СУРТА ТIА: болх беш ва слесарь Литвинов Юрий.

И. Плиева сурт.

II БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

ЛЕНИНСКИ къахьегама вахте латтача Грозненски кондитерски фабрика болхлоша 19-ча ноябре дика къахьегама толам биъккхаб. Продукцена реализаци яра II бетта план 101 процент кхоачашъяьй, хIьта товарни продукци арахецара задани 100,9 процент кхоачашъяьй цар. Укх юхедисача деношка планах лаьрхIачул совгIа торгови организацешка дIайохийтаргьа 50 эзар сома маьха печенеш, пряникаш, конфеташ, кхыйола продукци. КарагIдаьначох кхоачам ца беш, кхы а шоай хьинар айдаь къахьег Л. Роташная, О. Павлова керте латтача цехий коллективаша.

О. ВАСИЛЕНКО,
Грозненски кондитерски фабрика плановя отдела экономист.

□

ЮБИЛЕЯ сийна тIеяйца социалистически декхараш толамца кхоачашду КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча крекинг - завода технологаша. Продукцена реализаци яра пятилетка хьалхарча диъ шера задани 19 ноябре кхоачашъяьй цар. Ер шу чакхдалалехьа тIадоагIача шера чотах арахецаргья итташ эзараш тоннаш мехкдаьтта продукци. Къаьстта чIоагIа лакхдаьд завода коллективо доаха толамаш пятилетка диълагIча шера. Продукцена реализаци яра пхьайтта бетта план самардийнахь, 20 ноябре, кхоачашъяьй цо.

Ф. УНТИЛОВА,
тха штате йоаца корр.

МЕХКДАЬТТА КХОМБУ

«Грознефть» объединене къахьегамхой дика кийчо еш ба В. И. Ленин ваь бIаь шу дузача юбилейна. Цар лаьрхIад цу дезача дента кхачалехьа дукха электроэнерги, кхыйола материалаш кхое. Уж декхараш мехкдаьттахоша дика кхоачашду. Укх шера кхоль электроэнерги 5 миллион киловатт сахьат да, хIьта довгор 1150 совгIа топп я.

В. СЛЮСАРЕВ,
«Грознефть» объединене керттера энергетик.

Ленина васкеташ кхоачашдеш

В. И. Ленин ваь 100 шу дуза ди дендe кийлуча республика комсомольцашеи кагирхошеи бериэка цкх тIабахийта къахьег пхе шера плани социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара. Промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка шерра лаьржай ленински къахьегама вахта ударник яха цIи яккхара тIехьяра яхь. Эзараш, эзараш кагийнахи мехкарийн бе «профессей дикагIвар» яха цIи яккхара къувсаш. Производствана технически прогресс ечa, къахьегама овсарле а продукце дикал а лакхъеча хьалха латт уж.

Ленински юбилейна какъабоагIаш хьинар айдаь болх беш ба колхозийн совхозийн комсомольцаш, кагирхой. Кхашкера гуйран балхаш дика чакхдахар, хьатIадоагIача шерарча хьувкъама тешаме лард йоллар, хьайбай продуктивность лаккхъяр шоай сийлен декхар лорхIаш ба уж.

В. И. Ленин ваь ди гаргa ма тIоаг тоалу республика кагирхошта юкъе бу идеологически политически болх. ХIапэ еррига юкъханцара комсомольски организацеш я «Ленина васкеташта тешаме да» яхача хьажара юкъе дакъа лоацаш. Комсомольски организацеша къаьста теркам тIабахийтаб кагийча нахап мехкарийн В. И. Ленина вахаpeн цуя балхен масалех пайда а эцаш кхетам баляра, коммунистически хьисапа баха в болх ба а уж IомабаPa, шоай Даьхенна мутIахьа бола патриоташ хьалкхебара. Комсомольски организацеша кхетамца пайда эц ленински теоретически тIехьале Iомаяра, кагирхой къахьегамен политически хьинар айдара кагирхошта боккха лоархIам болча ленински зачетах сании йолча кердача формах. Ленински зачет дIалуш ба Нохч-ГIалгIайчен итташ эзараш комсомольцашии кагирхойи. Ленински зачет латтача хана дукха керда гIулакхаш дIадоладьад республика комсомольски организацеша.

Масала, дукхача предприятей кагирхоша шерра хьалхьадай пхе шера план 1970 шера 22 апреле кхоачашъе аьнна дош деннача «Красный молот» завода токара Г. Вовзецко инициатива. Баьчча юбилейна какъабоагIаш производственни задане 110 — 120 процент кхоачашъе лаьрхIад шейкопроизводственни объединене комсомольцашa. Производственни вадани дала тIехкхоачашъе. В. И. Ленина комсомола III-ча съезде даь къамаь Iомеда декхар тIаийцад «Грозпромстрой» треста СМУ-4 комсомольски организаце.

Ленина васкеташта тешаме хилар, уж кхочашде кийча болаш, советски патриотизм йолаш комсомольцаши кагирхойн кхебара тIабераэбаь ба дукхача юкъахьарча комсомольски организацей болх. Масала, комсомола Ленински, Шелковской, МалгIабика, кхыча районни комитеташа къаьста теркам тIабахийтаб кагирхошта марксистско - ленински кхетам балара, цхьона советски халкъа революционни, тIема, къахьегама традицеш дIайовзийтара, баьчча теоретически тIехьале Iомаяра. Дукхача комсомольски организацешка кагирхоша хьинаре дакъа а лоацаш чакхйоах «партех йола беседаш», «Производственни коллективах йола беседаш», комсомольцаша дизза дакъа а лоацаш чакхъюл собранеш.

Республика комсомола идеологически балха тIа керттерчарех да Даьхе дукха езаш къонабараш кхебар. Цу хьакъехьа дукха болх бу ВЛКСМ Заводской Ленински райкомаша, хIьта иштта г. Грозне №№ 21, 3 йолча школай, № 5 йолча профессионально - технически училища, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, химкомбината комсомольски организацеша. Турпала событешта юкъе дакъа лоацаш хиннарашца вIашагIбеттабаларо, тIемаш хиннача моттигашка хьажа аxаро, даьшта кхоагIдаьнне денал йола гIулакхаш довзаро, дукхача школашка «къонахчала урокаш» яро, Советски Эскара къоначa хоттагIий отрядаш вIашагIъеккаро «призывника ди» чакхдахаро кагийча наьхен мехкарийн дегашка патриотически уйлаш чуйоссийт.

Цхьабакъда, кагирхой ленински васкеташта тешаме болаш кхебара даьхе пIенхаштта кхоачамбоцараш а да цхьайолча комсомольски организацей балха юкъе.

Масала, комсомола Шалин, Сунженски, цхьайолча кхыча районий комитеташа эсала дэлабу кагирхошта юкъе бу политически болх. кIоарга Iомаяа ленински теоретически тIехьале, баьчча васкеташ кхоачашдара оаршагIбахан комсомольцашии кагирхойн. Цхьацхьайолча моттигашка тесса леладу ленински зачет дIалуга, кагирхошта патриотически интернациональьни кхетам дуга.

Уж кхоачамбоацараш махкахь сихагIа дIадахар а юбилейни декхараш кхоачашдара бериэга кагирхой оаршагIбахар а республика комсомольски организацей сийлен декхар да. ХIара предприяте, колхоза, совхоза комсомола комитетера хай-хиннахьа юкъе итогаш е еза, массанна дIайовзийта еза дикагIа болх бериэ цIераш, цар опит шерагIа йовжае еза.

Къаьстта теркам тIабахийта беза ленински зачет дика чакхъяккхара, кагирхой баьчча васкеташта тешаме болаш, бокъонца патриоташ болаш кхебара. Цу гIулакха доккха новкъостал да йиш я революце ветеранаш, тIемеи къахьегамен турпалаш: Уж кагирхошца вIашагIбеттабалар вIаштIехьдаккха деза комсомола комитеташа. ДикагIа кийчъе еза тайп-тайпара тематически сайрешш.

ХIара предприяте, колхозе, совхозе, дешара заведене цIенхаштта тоаде деза кагирхошта тIема - патриотически кхетам лурга. Даьй революционни, тIема, къахьегаме традицешца комсомольцаши кагирхойн хьалкхебара къаьстта теркам тIабахийта беза массанахьа а.

Кагирхошта юкъе беча политически кхетамни балха дени йовзе е еза партийни организацеша, предприятей, колхозий совхозий кулгалхоша.

Шеко яц, В. И. Ленина васкеташ хьинаре кхоачашдеш къахьегача республика тIарда къоначa боллкхо юбилейна хьалхарча хIара дейах ленински ударни балха ен а лоархIаш къахьегархилараx.

ШКОЛАЙ БОЛХ ТОАБАРА

18—19 ноябре парторганизацей школа секретарийн, классерен школерен боаца болх вIаштIехьбоаккхача организаторийн семинаре йир парте областной комитета.

Семинаре дакъа лоацараштa хьалхашка «Дунен юкъера гIулакхаш» дувцаш лекци йийшар КПСС обкома пропаганда агитацен отдела заведующе заместитела Э. И. Линна, «Школай парторганизацешa беча балха стиль» яха доклад йир КПСС обкома организационно - партийни балха отдела заведующе нов. О. С. Беляева, семинар чакхйоалаш КПСС обкома Iилман дешара заведеней отдела заведующе нов. Р. Н. Тимошенкое ше даьча къамаьле дийцар республикерча парторганизацей школай дешар хьехилга тоадара къонача дешархошта коммунистически кхетам балара. В. И. Ленина 100 шу дузача денна сийленца какъабахаре кхоачашде дезача гIулакхех.

Семинаре къамаьл дир парторганизацей дукххача секретараши школай завучаши.

№№ 12, 21, 32, 38 йолча городской школай, № 2 йолча интерната коллективаши безаме тIайийцар хьаший, дийцар школьни музейш вIашагIйолхарахи царех дешархой идейно - политическа кхетамна кхебарахи йолча шоай опытах.

И. БОРИСОВ.

ТIЕХДИКА ХЬУВКЪАМ

Республика юртбоахама къахьегамхоша, аьттув боаца хаоттама хьалаш эша а деш, шекара свекла дика хьувкъаьй, массанахьара цхьатарра ханнахьа чуйцай. Шекара заводе дIачуеннай 151 тонн мерзача овлай, планагIа 150 эзар тонн яла езача.

Шекара свекла дIаяллара план тIеxккоачашъяьй Грозненски, Гудермесски, МалгIабика, Урус - Мартана, Шалин боахамаша.

Республика колхозашкен совхозашкен юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара мерзача овлай 222 центнер гулъяьй, хIьта хьалха латтача боахамашка — дукха а дуккагIа. Масала, «Южный» совхозе хIара гектара тIара 341 центнер гулъяьй, хIьта Мичурина цIерагIча совхозе — 300, «Кавказ» яхача Гудермесски колхозе — 337 центнер.

М. И. Калинин дагавеха

Советий наьха везе лоархIаш дагалоаттаву Коммунистически партен Советски пачхьалкхени воккха деятель М. И. Калинин. Из ваь 94 шу дизара хетаь яр 19 ноябре М. И. Калинина Пачхьалкхен музей Iилмай совета шерра заседани. Зале гулбелар Михаил Ивановича гаргара нах, къаьнара коммунисташ, ерригсоюзни староста цIа лелаеча предприятейн пионерски дружинайи викалаш.

Парте ветеранаша, шоашта дагадоагIараш дийца баьнначул тIехьагIа, боккхачо безамца хьехаворa деррига нахаo — халкъа гIулакх дера. Даьхенна мутIахьа хилара хьокхам а хилна дIаэтта вола башха-дика революционери социалистически пачхьалкхе дIахо хьалъяри.

Заседани дIайолалалехьа цуна дакъа лоацараше Шеча майдан тIа а баха, венок эзаши дехкар Кремлевски пеш юхерча ерригасоюзни староста каш тIа.

(ТАСС корр.).

«АРГУС» ОКЕАНЕ ДОДА

Эггара хьалхарча ший рейсе заxад СССР чкъаьрий боахама Министерства заказагIа Херсонски заводе хьадаь «Аргус» яха Iилман - промыслови кема. Дунен океана чкъаьран ресурсаш Iомае а промысла керда перспективни районаш лаха а лаьрхIа да из.

«Аргус» — фоада чу тайп-тайпара тохкамаш дара кердагIа йола оборудовани гIалетта, пекагIа лела Iилма - тохкаме институт. Кема экипаж бIаь совгIача сагих латт: морякаш, чкъьрий духача промыслай специалисташ, Iилма болхлой.

— Тхоай эггара хьалхара рейс ший биосача штормашка йоваш йолча Бискайски залива районе хьу оаха, аьлар капитана Липанов Евгене. Тохкамхоша кIеэига нудухьа Iомаяь хила мег яз. Цигара Антарктида бердашкахьа бухь булаэгба оаха. Гаьнара нахьхъаш тIехаика дергалаш кийчаяь да «Аргус». Кхаь бетта порташка чу ца доладаш фоада тIа гIолла лела йиш йолаш да тхо. Практически хьашт-мелла а бе йиш йолаш ба вакъ. Доагоа запасо йиш хулийт кху тIа а бункеровка ца еш 12.000 миль вакъ бе.

—ТIехдика кема деъа Херсонски заводо - гIирсадечо. Башха-дика хьалаш да цу чу ерригача командана а Iилман болхлошта а.

Иосиф ПИКАРЕВИЧ,
АПН корреспондент.

Грозненски швейно - производственни объединене цехашта юкъе хьалха латтачарех я нов. Будкинас кулгалдеча кхоалагIча цеха коллектив. Цунга я объединене карара-кара тела ЦIе байрахх. ДIахо йодача хана из карара ца яхийтара кхы а чIоагIагIа хьинар айдаь къахьег хIамаш тегараша. Дика болх барца белгалъяьнннай мотористка Крикорова Евгения, механик Магомадов Вака, мотористка Решетова Клавдия, кхыбараш.

СУРТА ТIА: цехи механик В. Магомадов, мотористка Е. Крикоровни.

И. Плиева сурт.

КЕРТТЕРДАР — ДИКА ФУ

ДукхагIа долча боахамий къахьегамхоша дукха болх баьб гуйран хлаташ дIадуоргдолча дерригашта лаьттахка цхьоалагIча класса фу тоссина Iаламдара. Царех я Шалин районера «Джалка», «Шалинский», «Аргунский» совхозаш, Грозненски районера «Аталгинский», Надтеречни районера «Минеральный» совхозаш, Гудермесски районера «40 лет Октября», «Кавказ» яха колхозаш, республикера кхыдола боахамаш.

Гуйран культурай лакхача хьувкъама дард а езa, республикерча хьалха латтача боахамаша толамие болх бу бIаьста, юкъе дIаюерг йолча культурай фу кийчдеш. Масала, хлаташ дIачуйлейча пунктешка дIачуурьгйолча хьажкIаш кара дIавийккхача бIаьстах, юкъе культурий дIаера дIаоттадаь дерриге фу дIадера I-чен II-чен классай лакхача кондицешка дIахоачадаьа, «Дружба», «Гудермесский» яхача Гудермесски районерча, «Джалкен», «Шалинский» яхача Шалин районерча, «Горец» яхачен Мичурина цIерагIчен Урус-Мартана районерча совхозашка, Шелковской районa «Путь к коммунизму» яхача колхозе.

Цхьабакъда, республике да хIана кондиционни фу доацаш дола боахамаш. Царех я Ведана, Советски, Ножай-Юрта районашкара колхозаш, Грозненски районера «Советская Россия» яха колхоз, «Аргуринский» совхоз, кхыйраш.

БIаьстаа юкъе дуча хлатийн хлата-бобове культурайн фу кийчдара хьакъехьарча сводка дахиш гIара бIаргагу, Наурски, МалгIабика, Ачхой-Мартана, кхыча районий боахамаша фу дIадуча кондицешка кхоачалара бахкам сейнйта хилар. хIана аьнча фу цхьаь па центнер бIарччача бетта дIадувча кондицешка кхоачаяьяц. Фу кийчанра балхаш мела леладу Сунженски, Гудермесски, Шалин, кхыча районий боахамаша.

Геттара во лел республика боахамашка хIана а 8 процент мара кийчаалза йола дуга фу цIенделгеп дIадувча кондицешка кхоачаделтен. ХIанз долаш йола дуга фу тIаьла долаш дIаоттадаь а цIеналга диллача дIадувча кондицешка кхоачаланза а да.

Масала, Гудермесски районерча «Степной» совхозе 3700 центнер дугах цIендаьза 4700 центнер е 82 процент да, хIьта «40 лет Октября» яхача колхозе ерригa а 750 центнер дуга фу цIендаьза да. Шелковской районерча, «Красный пахарь» яхача колхозе хIанз а цIендаьза а стандартагIа 14 процент мара хила йиш йоацача метте 15—17 процент гIуна а да дIаоттадаь латта 6000 центнер фу. Цу хьал тIа да гевнрий, баьций фу кийчдара гIулакх а. Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача, Шеча Эсира цIерагIча колхозашка, Надтеречни районерча «Братский», «Минеральный» яхача совхозашка чуйийча хана лёвз цIен да деш латт фу, хIьта МалгIабика районерча «Кавказ» яхача колхозен «Ингушский» совхозен дIадийча тIадаргдоацача доалаш телхад фу.

Сихха де дезар дахиза даргдаш колхозийн совхозийн лаьттай хIара гектар, дIадера кондицеш лаьхха йола — дика тIадаргдоле боаране йолал долен — фу тоссаш мара дIа ца ера. Ялаташ цIендеча ерригача машинаша бизза болх бертбола гIулакх вIаштIехьдаккха деза. Юртбоахама Министерства прикаэагIа чIоагIдаь материальни поощрени яра чаькъаш фу кийчдеш болча бераигача наха дIадовзийта деза юрта боахама производственни управлений кулгалхоши специалисташей. ТIаьла фу довъялелга вIаштIехьдаккхадаьа. хIара боахамо бIаьстая юкъе дIадувча дерригача лаьтташка дIаде тоаъаргдолаш пикагIа дола фу дIаоттадертдола, мугIаререн дIадера пайдана доацен фу сортовойчуша хувааргдола гIулакх даьза даргаш, фуна лаьохIа хуаца аьна хлаташ дIачуийдеча пунктешка дIачулуш йола хьажкIаш сов чехка дIачуяла еза йоьхьайтен холибровка яйтен.

Лохе кепатохаш я хлатийн хлатабобовни культурай фун дикал юкъаш йола сводка.

Е. ПЕРЕДЕРИЙ,
республиканский пачхьалкхен семенной инспекци начальник.

1969 шера 15 ноябре кхачалца республика колхозашкен совхозашкен бIаьстан юкъе дуча хла тIий хлатабобове культурайн фу кийчдарах (процентах йолаш планаца лаьсдича) йола

СВОДКА

Районийн цIерш	Кондиционни фуга диллача лаьтта мохтиг	Техкад деррига а кондиционни фу	Царна юкъера классех 1	2	3	15 дийнахь кондиционни фу тIаккхетар
Надтеречни	156	138	125	—	13	7
Шелковской	122	67	10	49	6	10
Урус-Мартана	73	60	19	30	11	27
Грозненски	76	60	7	18	35	14
Наурски	94	53	5	41	7	—
МалгIабика	105	51	9	10	32	—
Назрановн	81	47	—	21	26	5
Сунженски	77	44	16	25	3	3
Шалин	109	43	21	17	5	3
Гудермесски	114	29	22	3	4	—
Ачхой-Мартана	64	19	12	6	1	—
Ножай-Юрта	92	7,6	7,6	—	—	7,6
Ведана	0	0				
Советски	0	0				
Ерригача республике гIолла	88	[illegible]	18	20	16	[illegible]

СТУДЕНТАШЦА ВIАШАГIКХЕТАР

Ткъаь итт шу совгIа ха я Наьсарера юртбоахама техникум йола. Цу юкъа цо арахийтаб юрта боахама эзараш специалисташ. Вай мехка тайп-тайпарча мийлгашка ба уж болх беш.

Техникум чакхъяьккха Михайлюк Петр Матвеевич хIанз Краснодарски юртбоахама института частни зоотехне кафедра профессор ва. Ший хана из техникум йистеьяккхай Социалистически Къахьегама Турпала Сунженски района «Победа» колхоза председатела нов. Емельянова, Къилбаседа - ХIирий АССР парте Правобережни райкома хьалхарча секретара Магомед Фидарова, Эстонски ССР юрта боахама Министра заместитела Салазкин Геннаде.

Вай республика боахамашка болх беш а кIезига бац техникум йистеьяккхараш. Техникум йисте а яьккха хIанз Ачхой - Мартана районе болх беш барашца безаме вIашагIкхийтар укх деношка техникума преподавателаш, дешархой. ВIашагIкхетара хетаяь сайре хьайийллар техникума директора Цокиев МурцаIалий Мухтара.

Экономика кабинета заведующе Золотарев Алексей Степановича ма дарра дийцар техникума дешархой вахарах, дешарах, салаIарах. Цул тIехьагIа къамаьл де дош ду из техникум йистеьяккхача парте Ачхой - Мартана райкома хьалхарча секретара, юртбоахама Iилмай кандидата Русин Василий Федоровичa.

Ший балха опыт ювцаш дагаваьлар гIоравьнна хьажкIаш кхера говзанч Ленина орден лелаю Матаев Берса, совхка из техникум йистеьяккха хьийбаш тежа юам кхувлача отделене управляющa Анзоров Шоба

С. ЭМИНОВ.

КИМ-а ТIЕХЬЕНАШ

Сцена тIа — сийрда плакат: «ДоттагIал — доллача хIамал дезагIа, доттагIал — кагирхой байракх». Гулбеннараша уоэ а этта ладувIи Советски Союза Гимна. Иштта селхан пионерий республикански Двореце дIайолавелар Кагирхой Коммунистически Интернационала (КИМ) I-ча конгресс хьайийлла 50 шу дизара хетаяь Нохч - ГIалгIайчен комсомольски актива тоожественни собрани.

«Пролетарски интернационализм — тха кура байракх» яха доклад йир комсомола Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **Громов Павела.**

Гудермесски района кагий нахи мехкарийн Дагестански АССР Хасавюртовски районе кагирхошца бувзаболийташ долча доккхача доттагIалах дийцар комсомола Гудермесски горкома хьалхарча секретара **Рябикина Лилияс.**

Доазол дехьарча ший хаинарча нахаца вIашагIкхетарах шийца хетаденнараш дуцаш дагаваьлар туристски путевкагIа ГДР-е хиннa комсомола Ленински райкома хьалхара секретарь **Мареченков Юрий.**

№ 4 йолча профессионально-технически училище дена багIача вьетнамски кагирхой группа цIерагIа хьехархошта, мастерашта, дешарга гIоллаpча новкъосташта баккал хьлар **Нгуен Тьен Вонга** шоашта новкъостал деш, безаме йоакхо еш уж хиларах.

ПТУ-4 дешархочо Сулаевча **Хакин Хасана** дийцар доттагIийгрозненский новкъостала ше мехкдаьттахочун професси миштa Iомаяь.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизарга

ЛЕНИН СТОКГОЛЬМЕ

Цигъа апрель бетта юххье **) Швейцарера цхьан доттагIчунгара телеграмма кхаьчар сога, телеграфаца вайшиа Треллеборге а вахa, цига шведски правительство раьза а волаш Швеце гIолла чакхвала везача, лоархIама гIулакх тIедиллача массехк сагах кхета вахa кийча хила, аьлла. ШоллагIча дийнахьа Стокгольме ваьхача эрсий инженергара Воровскийгара (е кхыча цхьан польски эмигрантагара) сона хайр Ленин цуй массехк доттагIчи ца везаш хилар. 10 е 11 апреле хоам кхаьчар сога, 12-ча дийнахьа Iурри со Треллеборге хила веза, аьлла. Са цу дийнахьа лоархIам бола совещани яр городской муниципалитете е кийто яра болча комиссе, хIьата из бахьан долаш со вахa йиш йоцаш а висар; цудухьа аз телеграмма яхьийтар Мальмерча аьрдехьарча болхлой парте кулгалхочунга Отто Гримлундага, Стокгольме Ленинан цуй доттагIаштен накъа гIолга а уж накъа боахилга а дехаш. Гримлунд раьза хиннавар, цхьабакъда, Ленин вена хиннавацар. Из шоллагIча дийнахьа сарралхьа мара кхаьчавац, хIьата вокх дийнахьа Iуррехьа а ший новкъостанен Гримлундацем цхьана Стокгольме а вар, цига Карл Линдхагени, Туре Нерманн, К. Н. Карльсони, Карл Чильбуми, сон цуьна накъа а хилар.

Аз Дротнинггатанерча «Регина» гостинице иттех цIа а оттадир, тхьаьх совгIче сага лаьрхIа кофи, мальх, фуьго, дахьта чIоагI а дир. Уж тхьо сег совгIа вар. *) Уж биркье бар, текладеш дийхка доккхий мукъалги тишъенна чемодакаци яр. Портьес уж чубита тигацар, Клара кварталерча цхьан гостинице бахийта дагахьа. Цу гIулакха духьале а яь, гостиницана боагIа мах дIалургдолара из тешам болча портьес эрсий дIачубитар..

Вокзале волча хенне а Ленина аьнилдар ше сиха Росси цIадхача лелаш а... цудухьа сарралца мара Стокгольме Iе йиш йоацаш а хилар. Удаш санна сихвенна вар из гостиница водаш. Повчан хила магача кIирандийнахьа сахьета драваьннача болхлоун бар санна бар Ленина тIабийха гIирс; из верригa а къайлинаккхаш хIана яц аьнна йIахьа полтув, воитик, чIоагIа тишъенна, кIевдача бIетIанга ний, лайли а догIена а юхо мегарйоль, сома айраш дола ботинкаш. Мейхаш, юхе гIолла тессе зIанига модж, кIирдена хьежаш доле бIаргаш, кадай мальженен яр цун. Воахa лакхьча дегIара веце а локомотив хеталора цунах. Тамаше низ болаш вар из ваьлел доле саг. Цхьабакъда, из массаненa а гацар. «МозгIарна гIар а хинна, цунна етта дегахье сизвенна чуводача Смоландерче школьни хьехархочоа тара ва из, — аьлар Карльсона, бегашта бола я кьежаш, цигга тIатехар: Сийла а хоастам а хила цу тайнарче школьни хьехархочоа, из Iоцiенде делаш де исторе хилйш.

Эрсий чаяхне хIам а йие бьилар, цуп тIехьарIа Ленина ше хинначе кIагIа чуийлар со. Къамаьл деш самьят гаргга ах сахьт, немций меттала, духхьача делаш дIакъехьа лар из. Ленина аьлар, ыесала:

— Эрсий революци хIана дIайолалуш мара ю. 1905 шере революце дIахоръяр я из. ТIемом болхлой раьза ца хилароя ю бовап буржуазни революци я из хIана е. Цу буржуазни революцех дIахо пролетарски яр хила еза. Буржуази хьалкхоаб империалистически тIом дIахо а бе безам болча, болхлой болама аьттехьарча элементаша, социал - демократаша. Оаха хьадехаргла ялит, машар, паргIато хулийтнига. Кадеташ, октябристаш, помещикаш хIанзарча революцех кхийттаб пролетарски революци ялархой бунти ца хилийта дагахьа. Оаха лье еза болхлой, салтий, ахархой конвент.

Аз хаьттар:

— ХIьата революце низаш дIаеа дехьадалийтаро из эшаярга кхоачаргIоацала - хьогI»

— Мичара- Революци лаьгIургьа, нагахьа санна кулгалделга тхоай бе а ца доллаш болх беш тхо хуле. Германе, Австре, Польше революцеш йоланлара дола ховибар хургда эрсий революцех. Уж котйоалалургьа, нагахьа санна шоаш пролетарски революцеш хуле. Нагахьа санна уж кагибуржувазни революцеш хуле, царех капиталистий карара гер а хургда, Iаьдал юха а йоккхача капиталагех империалистанкен а кхоачаргда. Французски революцеш Парижски Коммуни урокагIа Iомадала деза тхо.. Аьттехьарча социал - демократаша из кхетадац. Дийхха бIаргаш а долаш юс-

*) «Владимир Ильич Ленинах дагадоагIаръй» 4-ча тома тIара. Книжка кепатоха хийчальа КПСС ЦК-рча марксизма - ленинизма Институтов Политиздатом.

**) 1917 шера. РЕД.

ФРЕДРИК СТРЕМ (1880 — 1946 шш). ШВЕДСКИ АЬРДЕХЬАРА СОЦИАЛ - ДЕМОКРАТ, ПИСАТЕЛЬ, ПУБЛИЦИСТ.

торехь хинаки чаьхболаш санна болх уж.

—«ХIаьта хIанз машара акцеша малхбузехьен демократена тийшаболх бей империалисташ котбалийтен йиш йолча сепаратни машарга дугаргдоацал - хьогI?.

— Беш лятто тIом империалистически ба, хIаьта иакха мехкаш дIалувцара болча цу тIемах эксплуататорашта эксплуатацена кIал латтараштен юкъера тIом хилийта а беза; цу кердача тIемо машари паргIатон яхьаргья деррига халкъашта. Пролетариат дерригача мехкашка котъяллалиа еш латтаргьа эрсий революци.

— ТIакхха тешамаш дий пуна?

— Тешамаш — уж да производствера революции классовы санкцеташ бола пролетариат. Сийлахь-доккхийча тIемайн революцейн замага доххаш латт вай. Геттара керда общественна порядок цхьан дийнахьа е цхьан шера оттае йиш яц. Революци — из исторе локомотив. ХIаьта вай пуи машенисташ а да. Эрсий революци — из лекхаш йоал йиш дIадоланар мара дац.

— ХIаьта демократехи чуре паргIатонахи фу хургда? Тхона, шведашта, дукхабеза машар, демократи, хIаьта тхо доккхий индивидуалисташ а да.

— Шведаш чIоагIа вIаштIехьен культурни халкъ да, цхьабакъда, шо пацифисташ да. Кхьметтел эгара аьрдехьара доло шо а да пацифисташ. Шун йоккхийча буржуана шовначул шьаргIа бIаргагу из. Паччахьа, империалистически Росси скандиневски халкъашта бола кхерам хилв а дииаб, болаш а ба. Гера а доацаш, дуIашда паччахьа эскара духьал даже йиш яц шун. Эрсий революце мукъадоах шо тIема кхерамех. Финландаш мукъаьнна дIаотта еш, дерригача а мехкел хьалкарIа.. Революционни Росси мукъадаха деза паччахьа Iаьдало тIемна даьхан тоIадаь доахкен халкъаш. Немцин революце мугIанахкаргьа Польша, Эльзас - Лотаринги, Шлезвиг, австрийски революце — Богеми, Венгри, н. кх. дI. Из мукъадаьа массе буржуазни революцега кхоачаше йиш хургьяц, капиталистически хьюттех мукъе йолча пролетариатега мара дулургдолаш дац из.

— ХIаьта хаддаьарча революце тIема диктатура кхерамта кхоачаргдеший - хьогI?

— Кхоачаргда, нагахьа санна болхлоша эскар шоай бе ца долле. Вешта хуле, монополисташ хьал а кхоабаш, буржуазни тIемахоша революцене кулгалдар дIа а лоацаргда, контрреволюция, кот а юьлаш, цхьан мехкара вокх махка а ухергья. Цу тайнара кхерам ба хIана Росси, Керенске гIулекха паччахьа щиралех тайна хургда.

— ХIаьта а цу хьалашка чуре демократена фу хургда - хьогI?

— Новкъост Стрем, хьалгий хIаьта Германера Либкнехта, Англера Макдональда, Швецера Хеглунда гIулакх? Из демократ я? Из деша паргIато я? Из сага ший кхерамале я? Буржуазни демократи йоахаена а формана лелаеш а я. Швецера пролетариата гIулакхаш мишта? Голоса боахо. сенальни кхерамале, эксплуатаци ерг ца хилара тешим бий цунна? Бац. Хьо хьe а Брантийгах ледаиза. мича хьвшив, хIаьта бекъахьа а хьадал. Швеце-м лунен тIа эгара чIоагIагIа дегIаена демократи ма йий. Социализме кхаьргья бокъонца йоала паргIато а демократи а. Пролетариате диктатура лоацача юкъагIа оттаяь чакхьялара хьакъехье волча Маркса дешаша ялаш дар хIана хьалена керттерча классо беррига хьалха тоIабаь боахкабаьрашта кулгалдар шийга эшаш хилар мара дац. Пролетарски диктатура — низашта централизаци яр да, демократи дIаяккхар е доацаш.

— Ай оаха-м Брантинга критика ма йой парте по сов чIоагIа централистски демократически йоашен методаш юкъекхахьар бахьан. Тхо тешац централизм пайданегIа хиларах, хIаьта паргIетонахи бокъонехи хьалха лийрахIар а лерхI.

— Брантинг шол хьаьнъал доаашагIа ва, цхьабакъда, цуй политика гIалат доаллаш я. Из кагий буржуа, меньшевик ва, Антавтах теш пролетарлатах тешара мегтеш, цхьабакъда, шоах дукхагIбарел кIезигагIа хьакъал долаш ва из. Шун революционни уйла я, хIаьта уйла формали методаш лоархIамегIа я из. Исторе шийса методаш Iомаергья шеина. Iожабе, ма дика говзане я меттахь исторя.

Цул тIехьагIа Ленина тIатехар:

— Набахта Хеглунда тIехьа даха безам бар тха.

Аз Ленгхольме телефон техар, хIаьта дийнахьа 4 сахьт дахьча даха тхона мукъа а белар. Ленина кхы тIа а цхьан юкькагIа дIахо дийнар хIаьтарча а тIайоагIача а хананкарча гIулакхий хьекъехье ше лерхIарам. Цхьабакъдаз, из цхьан хIанееш сатоса шилар холуш дар.

— Юхалург нахьа массехк эзар кроп нийцах бeлa, — аьлар Ленина цIаьхав. — партега гIоалла волча цхьан доттагIчунгара, швейцарски фабрикантагара. Болхлой организацешкара юхалург массехк эзар кроп эналургдарий - хьогI хьога: духха мах бола шун бIаьхача мехка гIоалеи Финлянде гIоалеи чакхдалара нахьъага.

Из вIаштIехьдаккха хьожаргиш со а аьнна, аз телефон техар массехк профсоюзага, хIаьта иштта тхоай книжни издательства директорга а Фабианага Моссонага а иерга риксдаге вача гулдента чакхдаккхийтера. Фабиана массехк бIаь кроп гулдир, хIаьта из кхыча мехкашкарча гIулакхий министр инниача Линдмана а тIавахавар. «Раьза а волаш бIаь кроп дала йоьургья со, Ленин тахан дIагIоргр мухха я», Риксдага массехк буржуазни депутат а изкалавар, хIана аьнча Фабиана аьнна хиннадар: «Уж кхоана Россена дола ден хурба. «Фабиан ше цу хийо цуннх тешаш хиннавене а цу гIулакхе воагIостал дьвар, хIанта но аьнар бен а хилар. Массехк бIаь кроп кхаьчар тхога, хIаьта Ленин чIоагIа раьза а хиннавар. Из бахьан долаш мара гостиницана доагIар дIадалан белетаж эйр йиш хургьяир цунга. Кьо сег вар из.

Къамаьл йистедоалаш Ленина дийхар иштта цхьаболча шведски болхлой болама аьрдехьарча кулгалхоша вIашагIкхетар вIаштIехьдаккхийтар цуна протокол оттадейта. Царна юкъе бар Карл Линдхаген, Карлсон, Чильбум, Нерман, Фредрик Стрем, Фабиан Монессон а Ивар Веннерстрем а бар бакха безаш, царна юкъе дахьинадар риксдага массехк хилар. Эрсех цу вIашагIкхетара цуна дакъа лоцаш бар Ленин, Зиновьев, Радек, Бронский, хIана сона цIерам дага ца йоагIа кхи массехк сег а. Собране председатель дeш бар Линдхаген Ленина. Линдхагена «Малхбоалехьаре сердалом» («Ех ориете лих») аьнна къамаьл дир. Ленина аьлархIа безаш хола бара къамаьл дир. Цо дешхар тха собрани гулъялара кейма.

— Шабшар духьа — аьлар цо, — эрсий «пломбированни» вагона тIа а баIгаш Германе гIоалла Швеце бахарах Германски кихьвоге соглахьера йола спекуляци лелрайе а революционерашке детабуан бейта а мегеш дац. Из мукъа а бейна, тха буржуазни революци духьал дуьлаш хааран немецки правительства спекуляци еш хилар бакъ-м да, хIаьта а уж догдоахараш кхоачашхургдолаш дац. Керенски Милюкове арегалдарал бемехки империалистически Iаьдалаи капитализмайч духкха а кхерамегIа яц революцена большевистски кулгалдар. Тхона эшаш да, — аьлар Ленина, — Росси чухьа дакаха сий деш болча шведски партийни новкъосташе кулгаш яздаь, Германе гIоалла тхо шIадалар оаха шийга даьлга белгалдаь хургдола документ. Французски шевйцарски партийни новкъосташкара оаха хIанзлехьа а хьанйцад цу тайнара дола документаш. *)

Оаха аьлар цу тайнарча документа кулгаш язде тхоаш кийча хилар. Аз телефонага гIолла аз дIадийшар Яльмар Брантинга — цхьан дакъа цукка хетар хьаьоар духьа, цхьан дакъа цунга доазол дехьарга гIулакхий министре Линдмана сатедайтар духьа. Из дийза даргдоацаш дар каза мо, эзвалене гIа дуацар а вехадеш, эрсашa Швеце гIолла чакхболача хана политика гIулакхаш ца леладе дехьа доц кхоачаш це дар а лаьрхIа, Ленина цудухьа эмиг...онаш ертхуле. Заявление тIа йийнар: «ТIом мел болча хана бIарге империализмецен къаьстта а меттагIчунцех хоадам болаш болча тайнара къобола хоттабаь эрсий интернационалисташ хIанз Росси болх революцена эше гIулакхаш дар духьа. Цудухьа уж шIабакарах хургда деррига мехкий, хIаьта хьаьстта а немецки австрийски пролетарей шоай правительствашта духьаларча революцеиа къовсама юкъе дакъа лацар. Цу хьакъехьа эрсий пролетарната турпалерча, ше юха ца кхоеш болча къовсамо уттаделу мотагIа делаз урауттаду гIулакх чуьнах а хIамо деш хила йиш я. Цудухьа ваха, укх кIал кулгайолча Франце, Швейцаре Германе, Польша, Норвеге, Швеце интернационалисташа, дерхI парте хьекъехьарча тхоай эрсий доттагIашна Росси баха кхаьчача тоховьт пайда шар цар бовзо хиллаца Iеш, дехкар а хилар. Эрсий буржуазе империалистически политикаш духьаларча къовсамо, болхлой класс мукъьенаккхара белца, социалистически революци белгарча массанехьарча къовсамо дакъа долча къовсамо дар шара диназIча тайнаро та малгывонанга лоа тхонах.

Цу заявленена кIал оаха кулгаш язъяьтуа тIехьагIа Ленина тха кулгаш аийцир. ТIахха делкъе тIехьагIа хIана юьча хана гостинице шведски бифштекс диар бола. Ленина бифштекса тIа хьийрача тукан бурчах дукха хьаьжийр со. Из лорадалийта де хьаьар ко цIий лелача ихакаш денна да па Iеш, кийсарнага а кхо деш киоар. Ленина, веле а волара, аьлар:

— Дукха туки бурча дола дола цпечахьа неоранаццио олпортунистона - нарепейдими ...

Костте боьнаща вIаштIехьдаьна вIа еташ хийнача кердача аьрдехьарча парте цIерагIа шун тIа дIаьха доаца къамалл а деш моаршал хаьттар ...

— ТIакхха байрахаш а волаш тIехьа делегаци йойтаргья оаха,— аьлар Ленина.

Линдхагена а аьлар массехк лош: «Ленина тIехьа а санна, иштта Керенскова тIехьа а на со», аьлар цо. Ленин вeлавалар.

Делагхьа тIехьагIа хIана йиичуб тIехьагIа эрсаша совещани йир. Ленгхольме Хеглунд волча дохалургдоаши, села дукха ха дIаиьдар цо. Цудухьа Ленинен Фредрик Стремен кIал кулгаш издаь моарчал хеттара телеграмма кхьийтар набахта волача машар бахьанарча къовсамхочунга. *) Из шIа мара яц са кхайра йоалаш йоалаш из шIа сейтаь-ш...ача революцеорара шIара улун метте телеграмма.

Эрсий совещаний тIехьагIа Ленини, Радек, сон юкъе а волаш къамаьл хилар. Ленина соге хьахайтар эрсий парти аккад Цимерваьлдан наkал из хилара Радек эрсаша Швеце ито ...хIалга, хIаьта цу хьекъехье ...ча мехкашкарча гIулакхий министре Я. Брантинга къамаьл делея сона тIа а хилар. Сейрийна Хапаранду йоала поезд яхалехьа е Линдман а е Брантинг а коряваьзар сона. Аз лоархIадар Радек со бехктокхе а волаш Iе йиш хилар, вела а вениа Ленина аьлар:

Хьо тIехдике полице министр ю.

ШоллагIча дийнахьа Линдмана дIахайтар из Радек ... йир, цуй совгIа аз аьлар: «Бакъахьо хила а мег Ленина доттагIех ... указов нилар». «Цунна хьо бакъ хила мег», — аьлар Линдмана, вела а вениа.

Ленин накъавакхра Центральни вокзале геттара дукха нах гулбенибор. Ца хаддаш «ура» кхаш цIогIар деттар. Цхьан тоам болча кхалсато Iалаьмате йоккха зилай кIорaн eлар Ленина, хIаьта цо из геттара къайла а ваьаллар. Ше фу дича бакъахьа да а ца хоьа, эхь хеташ сайна вар из.

Ленин тIаваьгIа поезд къилбаседехьа дIайоалаелар. Ше каравийна деррига ... - исторически делкхар кхоачашде водаш вар Ленина.

(АПН).

*) В. И. Ленинна цхьана Швейцарере Росси юхавоагIаш хиннча тхьаьнит совгIа эмигрант (хьажа В. И. Ленин, Мишта даьккар тхо. Бизза соч. гул., 31, оагI. 119) РЕД.

**) Швецера провинци. РЕД.

*) «Политикен» хьача газета 1917 шера 15 апрелерча № 85 тIа кепатеха хиннай 1917 шера 31 марте (13 апрелей) шведски аьрдехьарча социал - демократена хиннача совещане В. И. Ленина хаьта къамаьла хьахьехьара лоацца газетте отчет (хьажа В. И. Ленин. Бизза соч. гул., т. 31 оагI. 97). РЕД.

*) Хьажа В. И. Ленин. Бизза соч. гул., т. 49, оагI. 130 РЕД.

ФИНЛЯНДИ. В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетадаь кIира чакхдаьккр городе Турку.

Цу дешошка дIашагIбеттабелар города общественности фински болхлой болама ветеранаши. В. И. Ленина ваьара гIулакхаши хьахьокхаш йоал фотовыставки шаштIехьъккхар, фински меттала язъаь революце бахьча произведенеш ехкар.

СУРТА ТIА: Болхлой организацеш ЦIагIара собрани. «Ленински идеиш Финлянде дIаяржар» яха доклад еш ва фински болхлой болама ветеран Тууре Лехен.

В. СОБОЛЕВА сурт.

ТАСС фотохроника.

Грозненски шинн хьаьжк комбината нов. Совтетехъя... коллект... ноябре дика декабрь бетта чотах ... дукхи арахецаш я. Ер бутт ... болча планийн совгIа ... 1000 тонн продукци. Уж декхар ... таьшта ба цехе балха тIа хьалха лаьтта Кузнецова Тамара, мастер Кононенко, Лепикова, Зинаида кхоберан. Цар массера а сменийн нормаш 150 — 160 процент кхоачашъяьш.

СУРТА ТIА: мастер З. Лепикова.

... сурт.

ЮРТАХ ЛАЬЦА ДУВЦ МУЗЕЯ

Ерригача Адыгейски Автономни областе йоаллаш а Хатажукай хьача юртара музей. Юрта бахам лаьцна хьаьлий из меттигерча школай хьехархоша доккха дакъа а доацаш. Музея экспонаташ дуьй 100 шу хьалхагIа деш хьайоагIача Хатажукай хIача юрта кхелах лаьца. Хьалхарча шоаштеъе итт шера экспонаташ: дахчан пхь, шаре, дахчан мakka, тонпараш даь йоцу тIоргаса шIолгаш... Мукхь да, селли цо дарра, кхы дувца дезаш дай. Юрта ваьара шоллагIча шоаттхъе итт шера вале — уккхазарча бахамашна пайда эцаш йолча кердача юрбоахама машенийн макеташ. Цига да Советски Iаьдал даьннача тIехьагIа образовани специальности хинначa юртарча дикагIа болча нахьа портреташ. Хатажукае Iе а аь, хьалхIийнна 112 хьехархо, 20 инженер, 23 агрономи зоотехники, 6 Iилман болхло, 45 механизатори шоферн, писателаш, журналисташ, артисташ.

Музее хьайийнай меттигерча школай хьехархоша исторе урокаш еш йола Ленински уголок. Музея экспонаташ — Советски Iаьдал латтача шерашка Адыгейй аьттан тIа йоккхий эргаленаш хиина хилар хьахьекхаш дола хьаьгга тешал.

Ниршенко Жанн. АПН.

ЗАКАЗЧИКА АДРЕС: ГДР, ЛЕЙПЦИГ

Советски Союзе доазол дехьарча мехкийн дукхача шахташкен рудникашкен болх беш я Кузнецки машиностроительни завода (г. Новокузнецк, Кемеровски область) марка тIалатта бурув детта установкаш. Царна веердаш кIезига уттаьлы шахташ ахарах доахаш ахарари.

Горницкий арсенал тIа-тIа алсамбоалаш латт: башка дукха хе а яц ялх шерга кхачалоа кIоаргача забое болх бе лаьрхIа, производствени хьалашка бeча балха шоаш дика хилар хьахьекха йола СБУ-2 К яха а йиь пцр кIоаргача забоешта дахьэIа СБУ-2 М яха я керза установкаш арахеца йолалийнай завод.

Бехктокхаме заказ кхоачаиден ба кIаша машиналашерш: яр цу чакхдоалаш Лейпцигерча советски павильона ше дела СБУ-2 М яха бурув детта установка яхьйита езаш ба уж. Яа хьекха оттаь латтаргьа традиционни промышленни выставке.

Владимир МЫТАРЕВ. (АПН).

ГIУЛАКХАШ ЦХЬАТАРРА ДАЦ

В. И. Ленин ваь бIаь шу дуьзача шIейна кхьахетама совгIат кийчдера шерра яхь йоаккхаш «Грознефтехимзаводы» объединене предприятий коллективаша.

Продукцена реализаци яр итт бетта план 101,6 процент кхоачашъяьй объединене коллективо. Из бахьан долаш нанахьа совгIа дахьекна дIаенна лакха дикал йола мехкдьтта продукташ иттаж эшелонаш я. Валовы продукции арахецара план 101 - процента, товарни продукци арахецара задани 102 процента кхоачашьяьй ю.

Производственни фондаш дикагIа пайда эцарах, керда техникей технологи производствана юкъехкахьарах. болх хаетама вIаштIехьбаккхарах къахетама эвсарла лакхъенна план 102,5 процент кхоачашьяьй. ХIаьта свайка укх шера гаммачча 7 процент дикакъехьий къахьегама эвсарал. ХIанз объединене болхлойй, операторий, инженерно - техническа болхлоша вешта шоай тераваш оценгIа а шаь къахьет арахецар продукци дукхагIа дикагIа хилийтара. Цудухьа вIаштIехьдаьннад шерр дIабахача итт бетта планел совгIа иттеш эшелонаш автомобильни бензин, дизельни долгор, парафин, кхийола продукци арахецаш. Дашна тIехьдоахоьчь синтетически этиловой спирт, фенол, ацетон, дубитель, полиэтилен, кхийола продукци арахецара план а.

Объединене массейоне уйстахампа предприятешка чIоагIа къовсам лоатт материалаш кхоара тIехьа. Цудухьа вIаштIехьаьнн маршт сохий магьа долгор, электроэнерги, Iа, реагенташ ехой. Иштта толамаш дахьа вIаштIехьдаьннад кийа а еш, шахадбеш производстве юкъе организационно - технически мероприятеш, рационализаторский изобретательски предложенеш юкъекхаьар бахьан долаш. Социалистически яхье аьннача коллективаша дакхача толамий наххиаьхьа итоги а еш. Балха тIа инйеслу хоачамбоацарш сихе дIадоах. ДIаво йодача хана, уж толамаш кхи а лакхагIа хилийтар йола вешсопнителаш белгалйоах.

Объединене предприятешта юкъе наьнача социалистически яхье хьекха латтачарх а Асланбека Шерипова цIерагIча Грозненски нефтемаслозавода коллектив (директор Н. Т. Волотов). Коммунистически къахьегама сийлен цIа лелача предприяте массаное хьалха. 20-ча октябре, кхоачашйир шоайнецен делийн иоа 10 бетта задани. Плана совгIа реализаци я продукци ... дика къахьегараш белгалбаьнна вай вай. Сергеевн Чабисойн шерте латтача цхьоагIчен шоалагIича цехий коллективаш. ХIана пятилетка тIехьарча шера чотах продукци арахецаш ба уж. ХIанзлехьа планал совгIа арахийнай эзараш тоннаш продукци. Цига шоай новкъостийта хьоихам а телам болх беш ба, бокхагIчане операторош П. И. Величко, Ю. П. Кузьмин, электросварщик Н. М. Лошакин, электромонтер И. Н. Иванов, оператораш В. К. Рудакин В. И. Зюзин, кхы дукхаберш а.

Химии хьалха шера план кхоачашьиш хьайоагIа А. М. Азаков корта латтача «Нефтехимзапчасть» завода коллектив, Л. А. Шилова кулгалдеча Грозненски химически комбината коллектива. Иштта дика къахьегаш а КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча Грозненски крекинг - завода, В. И. Ленина цIерагIча Грозненски нефтебаьтта чакхдоахача завода, производственно - товарни контора коллектив а.

ТIайше социалистически декхарех кхоачашдеш хьалхе латт химически комбината коллектива. Ерригсоюзни социалистически яхье даьхача толамий итогаш нисча тIехьагIа пунна хьожаяй СССР-а Министрой Совета ВЦСПС-а кхоара-кара тела. Ше байрах, иштта пунна ению цу кхье хьадахара моттиг а.

Дахла толамаш дика дола я, цхьайола хоачамбоацаш хьейсалт тха объединене чуIоагIена предприяте балха тIа я. Цхьайолча предприятеш ритмично бола бац. хьоламьча ассортиментах арахецаш мехкдьтта продукци. Шиа предприяте хоачашьяьй итт бетта задани, царех а Н. Алисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдьтта чакхдоахача завода коллектив, автогенно - кардидни завода коллектив.

ПятилеттагIа дьххьарIа итт чийлдала цхьа бутт совгIа де цу ю, из зама къехта а деш предпритей кулгалхоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш дезарга шоай нишаш оовиагIдаха еза пятилетка дьхьлергIа шера план кхоачашъяйтара. Цу хьовбье бизза пайда ца беза чуча резервех, бедалах, материалах. Производстве юкъехкахье еза керда техникеи технологи, дакъхье еш производстве культура. Iалмаш лардеа тIа вIаштIехьдаккха беза кхьхетам. Цу гIулакхе мел ... хьекаш тха объединене доазол ду.

В. РУДАЕВ, «Грознефтехимзаводы» объединене производственни отдела начальник.

ТУРБИНАШ- ГИГАНТАШ

Газови машиностроени гидроагрегаташ Советски Iаьдал даьннача тIехьагIа мара хьаьа йоланьи СССР-е, хIаьта тахан царех дукха арахе дунен тIа дикагIа йолча образций боарам я. хIаьта цхьаьраш дикагIа лелача шоаш эгара тIехь а.

Кердадарий кеналоавон Агентства корреспондента деларом советски турбостроителий толашех, машиностроене из лоархIамегIара дакъа дегIалахара перспективех дийцар СССР-ера-йоккхача, энергетически, транспортни машиностроене Министерства турбостроене Керттерча управлене керттерча инженера Вамлан Полищука.

Энергетикера, газови, машиностроене дукхача кхыча доакъошкара технически прогресс айхха ювзаенна я турбостроенера прогрессана. Дунен опыто хьаьхьаьа, эгара йоккхагIа йола экономически эффект -- арахецача агрегатий низ алсамбаккхаро луш хилар. Из тха конструктерски бюройн заводийн балхий керттера лостам а хиина дIаэттад.

Массехк масал доалладерга из. ВорхI бIаь эзар киловатт низ болаш волча Iалара турбинага кхьа вагурта Днепрогэса ерригача турбинаша ечул цхьан ахазен дукхагIа электроэнерги. Цу тайнарча кхаь гиганте цу заводаша хIана серийни арахецача, кхо бIаь эзар киловатт низ болаш болча бархI агрегато дер. Цо тохо хулийт металл, доаггора хамаш гоалаш кхое, машенни заводашка уттаеча оборудованега дIаухийтача капитальни затратий миллионаш сомаш кхое.

КПСС XXII-ча съезда цIерагIча Ленинградски металлически завода коллективо декхар гIаийнад В. И. Ленин ваь 100 шу дуьзаш хьо а бе, ворхI бIаь эзар киловатт низ боле дунен тIа эгара йоккхагIйола клаа гIуа бола Iакара-турбини агрегат тоахаш чакхьяьнна. Цу заводе саборгIоаш шIанз проект оттае йоалаш лаш хIанз проект оттае йоалаш кхи а боккхагIа — миллион ши бIаь эзар киловатт низ болча машинашта.

СибарегIарча Пазаровски ГРЭС-е вIашагIъелла кьяней Кирова цIерагIча Харьковски турбинни заводо хьаь эти бIаь эзар киловатт низ боле турбина. Цу шина гIайна йола агрегаташ СССР энергетика дегIаьхара лара а хиина дIаоттаргья.

Октябре шоаттхъе итт шу дизале тIа... Красноярски ГЭС-е болх бе йолалийтай дунен тIа эгара йоккхагIа — ших бIаь бархI эзар киловатт — низ болаш йола турбина.

Укх гаргарча шерашка пайда эца болабе безам да Iалахьате болхха низ болаш йола СибарегIара яхп. 1975 — 1980 шерашка болх бе йолалургья Саяно — Шушенски ГЭС. Цу дунен тIа эгара йоккхагIа йолча электростанце ялх бIаьй шоаткъеи итт эзар киловатт низ болаш йола турбинаш оттаергйолаш я. Цхьабакъда, из чел а кхи алсамбаккха йиш йолаш бац. Укх гIектьерча хана опыто даьча тохканаш хьахьекхад, миллион а миллион йиъ бIаьи эзар а киловатт низ болаш йола агрегаташ яьэ йиш хилар. Цар долаа йиъ бIаь, ших бIаь эзар тонн а хIаьта болх беча чаркхо диаметр итт метр а хургья.

Газотурбостроене декъера дIахора технически прогресс дукхача хьале КПСС XXII-ча съезда цIерагIча Ленинградски металлически завода хьаь бIаь эзар киловатт низ болаш бIаь никовы установка керттера образец болх бе йолалийтарцеи балха тIа шаьрьялийтарцеи ювзаенна я. Цу керттерча элементий ларда тIа хьаьй ... йолча низлахегIа йолча ткъаь итт а кхоаттагIа а эзар киловатт низ болча газотурбинни агрегатий унифицированни сери. Уж шалъялийтара хий эцаш дац, балхо аьта я, цудухьа Юстарча Кьахбоалан районашка, хий доцача районашка, облсташка, мехкдьттай чыйоагIа гази мехкдьттен шортте хулче районашка шерра юкъалхувьаргIоалаш а я.

Хьаь лерIача турбинай низ алсамбаккхарал совгIа, хилкъа боккха йоккха эффект цу хьалхагIа хьаь хиннача машинашта модернизации яро. Мехалан Братски ГЭС-е бола бац йолча агрегатий низ ши бIаьи шоаткъеи итт эзар киловатт ... электростанци низ пхи бIаь эзар киловатт боккхагIа хулийтаргба, капитальни вложени ... пхийтта миллион сом хургья. Ши бIаь эзар киловатт йолча Iакара турбинна модернизаци яро цхьан ахазен кхоьнагIа хулийтаргда из. Цул совгIа, цо тохо хулийт йотха доазол дехье дукхагIа дIахьаьльйта а. Конкуренци лелара низ декхар — тха даьхна лоархIамегIара декхарех ва! Советски ерригa ... турбинаех ... лаьхна доазол дехьа долхе ... Вай ... мехкашта юкъе — Югославия, Польша, Румыни, ГДР, Иран, ОАР, Инди, Норвеги, кхидараш.

(АПН).

ТХОГА ЯЗДУ

НАЬХА ДОГ ГIОЗДОАХАРАШ

Грозненски «Индпошива» фабрика цехашта юкъе 11 бетта задани кхоачашъярах эггара хьалха рапорт делар Ю. Овинови Н. Коваленкови керте латтача цехий коллективаша. ХIанзалехьа планал совгIа цар тийта хIамаш бIаьш сенний маьха я. Царел дукха тIехьа ца юсаш хьинаре къахьег М. Дошукаев керте латтача № 4 йолча цеха хIамаш тегарашои В. Кузменко кулгалдеча № 13 йолча цеха коллективои. 20-ча ноябре кхоачашъяьй цар 11 бетта план. Ер бутт чакхбалалехьа тегаргья эзараш сома маьха хIа-

И. КУЛЕБЯКИНА,
Грозненски «Индпошива» фабрика планови отдела начальник.

ЗАВОДЕ — ПРАКТИКЕ

«Красный молот» заводе производственни практике хилар Грознерча шоллагIча профессионально - технически училища дешархой. Дукха кердалар дайзар укхаза училище йистеьяккхачул тIехьагIа электрикаш хургболча дешархошта.

ТIехника чакхьъхар царнара занятеш гойзача мастера - электрика А. К. Круглова.

«ЮБИЛЕЙНА НАКЪАДОЛХ ТХО»

Из тема йолаш я «Красный молот» завода культура ШIен агитбригада чхепаша кийчъяь керда театрализованни программа. В. И. Ленина юбилея накъаболаш шоашта карагIдаьнна дика гIулакхаш дувц заводчанаша цилешца, интермедешца, сценашца.

Из программа гайтаргья завода самодеятельни артисташа Ростове хургдолча художественни коллективай зональни хьажаре а.

С. ВОРОНИН.

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ЦА ХИЛИЙТАРА

Тха колхоз керттерча дакъе комсаши жаи лелалеш я. Цул совгIа коа тIара оалхазараш, доаIаш, хьаслари ледаю оаха. Боахама юкъе йоагIа ялх юрти йиь юрта Совета. ХIаьта колхозе болх бераш, тайп-тайпарча къамех нах ба: нохчий, хIирий, селий, негIий, татараш, кумыкаш, оьрсий. Цхьа дезал санна барт тайна, В. И. Ленин вахь бIаь шу дузача денна сийленца накъабахара денгара-дента балха керда толамаш доахаш, шоай хьинар кхо ца деш къахьегаш ба уж. Ииттa, пачхалкъалкхенга шура, фуаш, тха доххара шера план хIанзале кхоачаш а я, шу чакхдоалаш кхы а 180 тонн шура, 20 эзар фуъ пачхалкъалкхенга дохка дош лелиад цар. Кхоачашъяьй пачхалкъалкхенга ялат доххара пятилетка, кхо план кхоачашъяьй комсаш йеххара, тIехкхоачашъяьй бальпадаараш дохкара шера план.

Даьха къахьегама толамаш чIоагIдара, пятилетка тIеххьарча шера йоаккхаргIйола продукци кхы а лакхъяра лакха хьехкамаш доахаш шоай низ кхо ца беш къахьегаш ба хIанз йоахама механизатораш, комсаш, хьайбаш лелалераш. Ииттa, комсаш йоIаш, уж къайлайоахаш, хохаш дIабуаш, наба лаьтта вахаш боахк кхаш лелалераш. ХIаьта жа лелалераш ха йоа а ца ен сихха жаьа осеменени ен ба. Искусственни осеменени е елаш хиннача 17500 устагIих, хIанзалеьха 9500 устагIашва осеменени яь баьннаб уж.

Хьинар ца кходен къахьег хьайбаш лелалераша. Ииттa деттаж зола доахаш кхабара оттаьча рациона юкъе тайп-тайпара дегIа пайдане доакъар шортта хиларо торо хилийтар дIадахача шера йоаккхаш хинначул хIара Iаттатара, юкъера лаьрхIача, 300 килограмм духхагIа шура яккха.

Боахаме керда гIишлош хьаьрай помещенешта ремонт ярай 25 сагах жIашагIъеллача пхеэненос новкъостал а деш желаш, фермаш тоеш ба хIанз хьайбаш лелалераш. Белгалдаккха леза, колхозхой хIанзалеьха боахама мел йола ферма чухьари тIерен кIири кизгаш тхьа тховнаши чухьара ерриге оборудовани тоаль а баьпалга.

Къаьстта дукха болх бе беза желаш тоеш, хIана альча, желаш тIара дIадахача Iай лоа дIадоаккхаш дукха шифери тIабилла эзаш боххабьар. Цул совгIа, укх шера 29—30 октябре Дагестане оаха жа доаждача лоамаш даьгIеваьшка хиннача хулIа дукха зе дир. Ииттa, цхьайолча желаш тIара, жа Iуй бахача помещенеш тIаьа тховнаш дIадихьадар. Цхьабакъда, эшаш йола гIишлошъю материал Iалаш а я, хазонех ца кхераш тIатеIа желаш чухьарен тIерен тоаеш, керда хьаьн хьадеш, Iан замалахьа ха латтаргдолча моттигте доакъар тIаунаш ба жа лелалераш. Хаиналхьа боахаме мел йола желаш тоаль яха дош деннад цар.

Помещенешта ремонт ечаш юкъе дикагIа къахьег Коби алача юртарча Г. Хубежева кулгал деча къоалагIча комплексни бригада, номер кхоъ йолча же-товарни ферман номер цаI йолча шура-товарни ферман болхлоша. Дикха хьоналш доах Гребенская станицерча пхелагIча комплексни бригада (бригадир Т. Каменский), номер йиъ ихиъ йолча же-товарни фермашка хьайбаш чулоаттадеча помещенеш тоераша.

Желашта ремонт ярен парна юхе доакъар хьагIаозарен балхаш геттара ва жIаштIехьдаьхад Шелкозаводской станицерча Т. Марыщева кулгал деча шоллагIча комплексни бригаде. Бригада же-товарни ферман Дагестане Башигаш, Дмитрова алача моттигашка я. Цига лелабеш ба 8000 устагIа, хIаьта Iаланадь гIожа доакъав хIанз а Башигаше 400 тонна, Дмитрове алача юрта 140 тонни мара даа.

30 октябрь тIаьхоачаш колхоза парткоме хьайбаш чуснапара лош дийцар. ШоллагIча комплексни бригада (цу бригада чу йоагIа же-товарни ферма а) кулгалхоша бехк а беш 15-гIа ноябрь тIаккхачале еррига желаш тоаль кхен доакъар кIоачам хилла Iалашдеш тIадихкар. ХIаьта парткомо сацам бир цу бригадана эзаш доакъаш тIауна новкъостал хара 10 автомашинех дафеташ тIехьатайса чараш йола дах тракторе ала. Теша негархьа хьайбаша дика долаш Iа доакхкаргзе аьнна, хIана аьнча доакъар делим да, хьайбаша Iа доаккхаргдолча тIоеш мара ца лезаш.

Дика тоаленна ца жаш укх шера баь 12000 Iаьхаш. Дийнахь буси хIара Iаьхара 200 грамм концентраташ а луш подкормка ю, цудухьа тоаленна да уж.

Боахамашта юкъерча тIешлошъеча отделаш «Сельхозтехника» объединенеш болхлоша тха колхозе хьалхьеш латт шн желл 200 моттига даьхаIа хоровника. Ишнаьга хьежача октябрь бутт кхоачалуш эксплуатаце хьала езаш яр уж объекташ. Бакъда, цар беча балхага хьежача, ноябрь бетта юкъах чакхбоаргбий - хьогI уж, аьнна хетаду. ХIаьта цхьадола хьайбаш тховнаш а доацаш йолча помещенешка латт. Цул совгIа механически хьесане шура яккхаьа оборудовани ца хиларах хIана а кулгаша летт доахаш. Хьалхьа аьнпай концентратех доакъар кийчду цех. Цхьабакъда эшаш йола оборудовани ца хиларах болх беш ян из. Ала леза эсала я цар хьаьо гIишлош. Ииттa, дIадахача шера боахамашта юкъерча гIишлошъеча отдела болхлошо шифер тIа а йилла хьаьль мел Iай лоа диллача хьацар. Цул тIехьагIа, кIезиг-дукха тоаль жих тIаьлен масса оагIорахьара шух чухьехкаши хиларах, паматаш а хинна, 400 Iаьхар белар. ХIаьта из хIана хьафнай аьнна тахка эттача, цхьаьнкха бехке новцаш хилар. ХIаьта пайнача Iоахарех жа Iуйта бехк хилар.

Уж санна кхоачамбоацараш кхы нийс ца дахийтара къахьегаш ба тха хьайбаш лелалераш.

С. ГРИДНЕВ,
Шалинский района В. И. Ленина цIерагIча колхоза керттера зоотехник.

ЖагIа кийчбара

Сунженски района Карабулак алача боллой поселка юхе цахадаш болх беш я башенни кранаш, бульдозераш, кхыйола машенаш. Шакха хилаш цига сатийна. Из я Карабулаке хьальеш латта карьер. Цигара болх къаьстта дика жIаштIехьбаьккхаб из леврхIаме гIишло хьалъеча керте латтача Разин Петр Сергеевича.

Йоккха моттиг я карьеро дIалоапаргъяр. ЖагI баккхара а из кийчбара а лаьрхIа 86,5 гектар лаьтта хьакъоастадаьд цига. ХIанз «Чечингушводстрой» тресте № 5 йолча дIа-юха лелача механизированни колонна коллективе Карабулаке хьагIадоагIа машинанькъаш, ахмдола тIаньхьаши лохкаш латт. Завода лаьрхIа мебель кийчъеча Iальбмате дукха лаьтта дIадаккха дийзар. Цо новкъостал дир машиннинъ булалча дамба кийчъяра. Керттерча территоре уж баххаш хIапалехьа чакхдаьннад. ХIана машинаькъа тIий туллаш латт Алханчуртеля канала тIа гIоала. Укх гаргарча хана машиннинъ дIакхача беза вокзале, цун дIоахал хургда 4,7 километр.

Шоай хьинар ца кхолеш тайп-тайпарча специальностех нах ба цига къахьегаш, Царех ва бетонщиний бригадир Вицилоев Абубакар. Ше дIа-юва ухача механизированни колонне 12 шера хьинаре даьа лаьцад цо вай республике тайп - тайпара гIирсаш хьаллеча. Ииттa дика болх беш ва цига Чеченй-Балахаройра крановщик А. Абтаев, Аргунера крановщик О. Ваславский, Орджоникидзевская алача станицера экскаваторщик П. Мешуков, бульдозеристаш П. Болотов, С. Гапонов, болхло А. Вилоева, кхы дукха бараш а. Цар массане а шоай смени задане дакь тIехкхоачашъю.

Сихденна кхоачашдеш да заводо эшаш йола тайп-тайпара помещенеш, складаш хьалъечара балхаш, планировка еш латт завода майдана. Укх деношка хьалъяьла езаш я завода эшаш йола складаш, помещенеш. Цига эша материалаш Iалашъяра чIоагIа новкъостал ду Аргунски вьшкабетона изделей коллектив.

Ши-кха шу дьлалехьа хьалъяккха езаш я из леврхIаме объект. Йлзача мощностах завод болх бе йолаенначa шера пхьа миллион кубически метр жагIа кийчбергба цига. Карьерера 23—25 шера жагIа баха дерхI.

В. МАЛЬЦЕВСКИЙ,
«Сунжанефть» НПУ конкхагIвоа инженер.

Грозненски химически комбината цехашта юкъе вьржача социалистически эхье хьалха латтачарех ваI я № 133-135 йолча цеха коллектив. Цига белгальнина дика къахьег «Г» сменас. Цхьа бутт дIабахийтан цо бетта план тIехкхоачаш ца аш. Укх шера цар производства юкъейиккхьай 15 гарга рационализаторски предложени. Вин болхлочо хьахккьай шоай балха, эзрадаш. Царех ва В. Якин, Л. Кучиннков, Е. Ткаченко.

СУРТА ТIА: смена аппаратчикаш (аьрдехьара аьттехьа) В. Якин, Е. Ткаченко, Л. Кучеепков.

С. ХУГАЕВА сурт.

КОЛЛЕКТИВА ХЬИНАР АЙДЕШ

Йоккха яц тха машинанькъа станце партийни организаци — нерхита 5 коммунист. ХIаьта а коллектива партийни влиани е. цунна хьокхам тела низ кхоач тха.

Эттара хьалхара а, керттера а декхар да юбилейни шера республика машинанькъахошта юкъе баьнча ваь 100 шу дизара сийна тIамйна социалистически декхарш кхоачашдеча хьалхара моттиг яккхар. Цу гIулакха еарцагIйоах оаха тхоай коллектив.

Къахьегаша овсарле, наьха дийнар, творчество айе низ болаш к партийни организаци.

Боллаей чIоагIа ладугIа бозам боагIа дукхача шерашка болх беш хьабоагIача агитатораша— товарни кассирага Дзарметов Салманаген йоккхагIа йолча стрелочницага Ярыгина Александрагея. Дика доза парна шоай коллектива вахар. Цу гIулакха новкъостал ду беселаш чулоашая бозамагIа, сакъердамегIа хилийта.

Цар агитацияни балха юкъе керттера моттиг дIалоаш В. И. Ленина гIулакхаша, цун вахаро. Темане а бехктеклаше а лелаю коммунисташа из атта йоаца поручени.

ЦаI болхло вац тха станце шиий политически кхетам лакх ца беш. ДукхагIа бараш марксизм - ленинизм Iомаеча дии шера ленински школе деша богIа тха.

Масса хана теркаш тIалоаттабу оаха тхоай общественни организацешта а, еарцагIйоах цар вна. Каст - каста дуви оаха тхоай партийни собранешка царех хьалха дош.

ХIаьта а коммуниста мелла хоза, шиьра дувшарах дукха пайда баргбаи из ше кхычарна хьокхам телаш вец, кхычарел тIех ца хуле. Цудухьа хIара собране, совещане, заседане къаьст - къаьстача коммунисташа Устова хьар кишта кхоачашду хьеж тхо, отчета лел цар тхора. Из чIоагIа пайдане гIулакх хиннаа. Саг, цул гIуллакхаш дикагIа довзийт цо.

Тха мел йоле коммунисташ [illegible] ударникаш ба.

Парте боацарашта юкъе 20 саг ва из цIи лелаеш. Республика машинанькъахошта юкъерча юбилейни хьье из цIи лекха лаьрхIад тха ерригача коллективо.

Дукха тIехкхоачашъяьй вагонаш йоттара. Йолосара итт бетта задане. ХIара вагона тIа дукхагIа шуьхь буллаш 100 гаргга яьсса вагонаш совьъаьй къыча станцешка эшача дIа-хьа а яхийта. Станце йотташ вагонаш лакха дикка доальдьй. Грозненски отделене машинанькъа станцешта дIа-хьа тела ШIе байрахх тхога я. Ленина юбилей хьагIакхачачалца из карара ца хеца низ хургба тха. Цох дог тийша а коллектив: хьинар айденна цун. Тха машаша станце дежурнеша Оалоев Хьамурда, Черышев Владимира, стрелочницас Качно Надеждас, Белоев Махьмада санна бекада беш тIабахийта къахьег массане а.

В. БУЗУРТАНОВ,
Назрановерча машинанькъа станце парторганизаци секретарь.

Хьалхле лелаеча промысла кагирхой

Ленина орден лелаю коммунистически къахьегама цхьоалагIа промысел вай республике дикагIъярех ваI я. Промысловикаша толаме кхоачашъю пятилетка заданеш. ХIаьта коллективо дахха толамаш дувцача хана сийленца йоах шоай къахьегамца цу тайпара толамаш доахарий, эггара хьалхарча аргIанна къонача мехкдаьтта доахарий цIераш.

ЦхьоалагIча промысла комсомольцаш доккхал де Виш йолаш ба шоаш дьийга хьа бахьан долаш комсомольски организацена ВЛКСМ ЦК Сийлен грамотен КПСС ЦК памятни вымпели еина хиларах. МоллагIйолча комсомольски организацега кхоачаргдац цу тайпара совгIаташ.

Барт тайна цхьа дезал санна ях промысла комсомольски организаци. Цунна юкъе ба оьрсий, гIалгIай, нохчий, хIирий, гIумкий, татараш, кхыча къамий вкалаш.

ЧIоагIача доттагIало новкъостал ду болх бара а дешара а. Башха дукха ха яц комсомолка Горбакова Малика промысле балха ена. ЧIоагIа безам бар цун мехкдаьтта доакхача оператора специальность Iомае. Шоаш болча балха хьожаьча Маликапа шефство лелаелга шийна хьатIанйиар № 2 йолча бригада комсорга Анилова Валяс. КIоарга - насосни скважинашта гIулах де цхьана арабоалар мехкарий. Ший кердача подругана Валяс дуцар станока - качалка устройствах лаьца, мехкдаьтта даккхара технолотех. Дукха технически литература ше деша яьлар Малика. ТIаккха юхера а хьатIаккхьчар балха разряд яккхара хьалхара экзамен яла еза ха. КIеанга сапаIа дезаш Валий экзаменаш дIалуш хинача кабинетера ара ялерга хьежаш латташ. Шийх бенна тешаш боабанзар Маликас—экзаменаш толаме дIа а ена хьалхара разряд яьккхар. ХIанз цо ше гIулах ду 12 скважина. Цун участок ларxIа а йоагIаш промысле дикагIчарех лоархIаш я. Комсомола МалгIабика горкома Сийлен грамота еннай Маликана. Украинца Оцалюк Николая хиттa мехкдаьтта доахачун специальность Iомае новкъостал дир ший хьаьша, хIиречoa Гусов Вячеслава.

Ший къахьегама гIулакхашца цIи хезай оборудованена лаьтта кIал ремонт ечa оператора помощника Цечоев Махьмоза. Из мехкдаьтта доахача операторалла болх беш вар, цхьабакъда, лаьтта кIал ремонт еча бригаде нах кIешаьча хана, промыслерча комсомола комитете а ваха, Махьмада дийхар цу бехктокхаечa участке ше хьожавелга, лоашача хана Iомайир лаьтта кIал скважиньй оборудованена ремонт яра болхлочун професси. Комсомольца Цечоева къахьегаш йола смена промысла коллективе эггара дикагIа я. Балха нормаш 120—130 процент кхоачашъю Махьмада. балха тIа брак яь моттиг вийсъеннаш. Къахьегам чIоагIа лухабеллаш лаларца белгалбоалаш ба къона мехкдаьттахой вежарий Ахильгов Мусеп Махьмади. Цхи шу хилах орден лелаеча коллективе цар болх бу. Укхаза балха боагIача хана специальность йоашаш бар уж. Укхаза къахьегама дика школа чакх а яьккха, лакха квалификацированни операторaш хилар царех. Махьмад цкъа санна дукхаза а промысле комсомольски организаце секретарaлла хийржав. Хьинар ца кхоеш къахьегаш хиларах вай республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота еннай цунна. Шаккхе вошa мехкдаьтте техникуме дика лешаш ва. Коммунистически къахьегама ударника сийлахь цIи еннай цунна.

Мехкдаьтта даха шоаш говза хилар хьахьехкаш Фиогенова Зинас, Додова Рукъета, Чаепгина Таяс. Промысла комсомольцаша хьинаре дакъа лоаш мехкдаьтта доарца доаттабеча къовсаме. Цу гIулакха мехкдаьтта хьалупнар гаш яьй скважинашка, хIаьта скважинашта ремонт еча хана цига дIахх мехкдаьтта.

Знанеш лакхъяра тIехьа ях кхайкаьй къонача мехкдаьттахоша. Цу гIулакха юкъера оьразовани йоашаш вола хIара комсомолец болх беча кагирхой школе балха вахав, дукхабараш технолуманка деша богIа. ХIара комсомолец хIанз комсомольски дешара юкъезаа ва. Промыслерча комсомольцаша каст - каста электромонтажни цехеп бруун деттача концерти комсомольцашца цхьана салоIа сайренаш уттаю, спортивни цхьаш чакхйоах. Вахар сакъердаме долаш бах къона мехкдаьттахой.

ГIулакхашца бакъду кагирхоша шоаш денна дош. ХIанз пятилетка тIеххьарча шера чотах бохк бу цар.

В. ТАГУРОВ.

КЕРДА ФАКУЛЬТЕТ

Назрански районни культура ШагIа йоах беш а районни культура университет. Массехк факультет а цу университето. Масала, уахцIеноц, литературан искусствах, кхыараш. Дукха ха йоашаш цу университете хьайийлар цхьаькха а керда факультет. Из я правови знанеш факультет. Укх денашка хьалхара занятш хилар цу факультето. Ветта шоала-шоала е лаьрхIад уж занятеш. Програмна юкъе я укх тайпара лекцеш: «Ленин — социалистически законностах», «Социалистически законностах», «Советски принципаш», «Берашка боккъонаш телха ца айтара лоаттабеча къовсаме общественностa дорхIам», кхыараш а.

Лекцеш ешаш беседаш еш хургба прокуратура, милице, халкъа суда болхлой.

В. ВАСИЛЬЕВА.

БЕРКАТЕ ПРЕДЛОЖЕНЕШ

Пятилетка дийнача шера хIара бетта план тIехкхоачашъеш хьайолагIа А. Шерипова цIерагIча Грозненски нефтемасловавода коллектив. Уж толамаш доахача дика дакъе лоах завода рационализатораша. «Грознефтехимзаводы» объединене предприятешта юкъе рационализаторски болх эзка дIабахьарах хьалхара моттиг яьккхай цо. 20 шу хьалха заводе вравенаш хинна мехкдаьтта продукци духхьал цхьаьн тайпара мара цар. хIанз цига арахец итт тайпара продукци. Цу гIулакха дукха къахьийга рационализатораша. Цар производстване юкъе кхуьлеча предложенеш торо хулийт установка мощносташ лакхъе, дукхача маьхера реагенташ кхое, йоаш йола мехкдаьтта продукташ кIезигагIа хилийта, оборудованеге бIазаIеча низаш болх байта.

Заводе дикагIа лоархIача рационализаторех ва А. П. Беглярова. Цо ениача [illegible] пайда ааа болабир шоллагIча степени фильтратах. Цу предложене торо хилийтар бедалах цIендаь машшдаьтта хьакъовстаде, йоаш бола Iн кIезигие. Шера цу предложене пачхахьалкхенна бу пайда 38 эзар сом да.

Завода цхьаь установка балха юкъейиккхьар екъа газ, рационализатораша ян. Липперта, Шишкина, Плохотникова, Алешенкова, Свиридова енача рационализаторски предложенех. Хьалча молородаца дIауаш хинна газ 50 процент мелла установка лищкашка йоагашар, вож 50 процент алапиа зехьа йоагар. Цар предложени енначул тIехьагIа цу ерригача газах пайда эца болабир завода установкашка. Из бахьан хоаьш шера завода коллективо кходу доагор 2580 тонн да. хIаьта установке йоаш хинна мехкдаьтта продукташ 0,8 процент кIезигъеннай. Шера завода коллективана худа пайда 38 эзар сом да.

Къаьстта чIоагIа лоархIаш болаш я рационализатораша Тарасова, Павлова кийч а ю производствана юкъейихьа рационализаторски предложени. Цо дикка лакхъяьй № 16 йолча установка къахьегама овсарле. Из предложени производствана юкъейихьачул тIехьагIа цу установке йоаш хинна растворитель 123 тонн кIезигагIа, хIаьта доагор — 2022 тонн кIезигагIа хилар. Из бахьан долаш шера пачхахьалкхена 71 эзар сом кходе вIаштIехьдаьннад. Уж санна масалаш кхы дукха довладе йиш я завода рационализаторий балхех лаьна.

Партийни, профсоюзни организацеша цахаддаш новкъостал ду завода рационализаторий мугIареш шердара, цар болх вIаштIехьбаккхара. Цудухьа тIаьз заводе болх бечарех кIара вальагIаар рационализатор ва.

В. И. Ленин ваь бIаь шу дузача денна сийленца накъабахара рационализатораша доккхий социалистически декхараш тIаийцадар. Шоаш еннача рационализаторски предложенеш из деза юбилей тIаккхачалехьа 420 эзар сом пачхьалкхенна пайда бе лаьрхIадар цар. Уж декхараш хIанзлехьа тIехкхоачашдаьд. Производствана юкъейихьача рационализаторски предложенеша баь пайда 462 эзар сом да.

Рационализатораша доахача толамий лакха мах баьб. Совхоз «Грознефтехимзаводы» объединене ВОИР-а областной Совета НохчГIалгIай мехкдаьттан химически промышленноста боллой профсоюза обкомо нефтемасловавода рационализатораште хьожайир шоллагIйола преми 250 сом. Укх шера а цу совгIато дог гIоздаьккхача механизатораша кхы а дикагIа толамаш доах. Дукха ха йоашаш хьажара конкурсе дика толамаш-дахаран парна хьожайьй 200 сом преми.

Хоаш мехкалара «Грознефтехимзаводы» объединене предприятешта юкъе хьалха латтачарех я нефтемасловавода коллектив. Мехкдаьтта продукци арахецара 10 бетта план хинал 11 ди хьалха кхоачашйир цо. Продукцени реализаци яра задани 102.5 процент кхоачашъяьй. Уж толамаш доахача хьинар кхо ца деш къахьегаш завода рационализатораша, изобретателаша.

И. АЛЕКСЕЕВ,
ВОИР-а член.

ДИКАГIЙОЛА ЗВЕНО

Урус-Мартана района Мичурина цIерагIча совхозе свекла лелаершта юкъе дикагIчарех лоархIаш я Дадаев Хьасана звено. Цо кулгалдеча звенос укх шера 140 гектара тIа свекла кхеьай. Дика хьунъкъам чубенаб цар цу кхай тIара. ХIара гектаро тIара хьаьдиа свекла 340 центнер хилар, цхьа 190 центнер йолча.

Комсомолка Хусапова Хадижта ший гектара тIара 400 центнер свекла чуййир.

Пачхальалкхенга свекла йоккха яхе шера кхаь шера тха совхозо кхоачашъя яле а планаш совгIа кхы а эзараш тоннаш свекла йоххаргья оаха пятилетка хилалеьхьа, из да тха коллектива ленински юбилея кийчду къахьегама совгIат, йоах звеньевоас.

ТIахоагIача шера хIара гектара тIара 480 центнер шекара свекла чуяха дага а звено коллектив.

Д. ШАДАЕВ.

СКВАЖИНА КIОАРГЛУШ ЛАТТ

«Грознефтеразведка» тресте дика къахьегарца белгалъьяннай укх шера мастер Багомедов Iадрахьман керте латта бригада. Цо бурув тохаш я паI-ах километр кIоарга бурув тоха леза № 9 йолча Янзрера скважина. ХIанзалехьа 1195 метр кIоаргденнай бурув. Хана мы кIара хьалха кхоачашьяй цо ноябрь бетта задани а.

Ленински вахте латтачарна юкъе шоай низ кхе ца беш къахьег бурурлеттараша Ф. А. Заплас, В. М. Кудряшева, бурув леттачун гIонча Н. К. Астахова, кхычар.

М. ЛЕВИН.
Тха штата воаца корр.

Къахьегамхошта знанеш телаш

Цхьа бутт совгIа ха я партийно-политически просвещене системера дешара шу дIадоладенна. Цу лоархIамерча гIулакха хьалхе а дика кийчо йир оаха, дIалахача шерашка хинна кхоачамбоацараш кхы ца хилийтара накъаш белгалдеш. Цу гIулакхо дикка лакхбалийтаб районе политически просвещене системера болх. Юххьанцарча партийни организацей балха юкъе керттера моттиг дIелоаш политически дешаро. Занятешка говза пайда эц пропагандисташа первоисточникех а газетий материалех а. Боахама производствени гIулакхашца дуза занятешка дувцар.

Тха районе дукхача политически дешара школех цаI я Кирова цIерагIча колхозе вIашагIъелла КПСС истори Iомадара шоллагIча шера школа. Тайп-тайпара ха йолаш нах ба цу школе ладувгIараш, хIаьта цхьабараш шоай пропагандист Шабазов СаIид ваь дагадоагIаш, цул дукха боккхагIо а ба. Берригаш шоай пропагандистах дохкхал деши цуь сий деши ба ладувгIараш.

Сенна дахьихад цо ший из сий ладувгIарашта хьалхашка?

СаIидо хов ладувгIарашка къамаьл де, уж дикагIа кхетаргболча тайпара занятеш дIаяхьа. Занятегобтара пособеш газетий вырезкаш, керда брошюраш дахь. Цо дувцаш дар тIаране дхетадеш, сакъердаме, боахама гIулакхашца увзаденна хуа.

Шийна тIоаялла гIулакх биззана бехктокхамца кхоачашду коммуниста Шабазов СаIида. Пропагандиста болх СаIида дика дIахьош хилара хьокхам ба школа беррига а ладувгIараш колхоза производстве юкъе хьинаре дакъа лоацаш боккха общественни болх беш хилар.

Дукха ха йоашаш марксизма-ленинизма лардаш Iомаяра МВД Советски районни отделене школа занятеш иишта ю хьажа лаьрхIа оаха. КПСС истори чьенаш ва укхаза пропагандист Ситников Валентин Иванович.

Хаиналхьа дIайолаелар занятеш. Гуш дар пропагандиста ший ладувгIараща вIашагIкхетаенеха деттIа кийчо яь хилар.

Пропагандиста дувцачунга тIехь-тIехьагIа чIоагIагIа ладугIа безам боагIар тха массане а.

Аттачарех бац цун ший профессех бола болх а. Района прокурор ва Ситников Валентин Иванович. ЧIоагIа бехктокхамеш духха ха йоае езаш болх бале а аьттув боаа цун ший керттерча балхапа чийсса общественни болх хIабатьа а.

Цу тайпара дика в чийса а вIаштIехьбаьккхаб пропагандиста болх школа директор волча Осмаев Гош-Мирзас а.

Тха ерригача районе цун санна наха сий деши оезаш педагог лаха хала да.

«Детская болезнь левизны в коммунизме» яха В. И. Ленина болх Iомабара теоретически проблема семинара пропагандист ва Осмаев.

ЛадувгIараштa мазулла кIоаргагIа а дукхагIа а политически знанеш хилар — из да пропагандиста ший балха керттера лархIар. Нагахь санна ладувгIараша пишка хала йолаш, дика ца кхеташ тема нийсъелча шоаш а кхоаза а юха кердаьккха тIаране дикка кхетадалца занятеш хинмаьта ларIаш вов. Осмаева.

ЧIоагIа теркам тIабоххийташ дувл пропагандиста дIахьарча замалехь советски наха коммунистически кхетам балара гIулакха лоархIамах. ЛадувгIараштa кIоарга дIабовзийт империализмашаха дIайхача замана тIехьадксачча гIулакхашцеи чьовсам лоаттабеча бола В. И. Ленина теоретически гIехьален лоархIам.

А. ЭШТИЕВ,
КПСС Советски района политически просвещене кабинета заведующа.

ДЕЗАЧА ДЕННА КИЙЧО ЕШ БА

Ленински юбилейна дика кийчо яра тIаберзабаь ба хIана юккъарча а районин а партийни организацей беррига организаторски массово - политически болх.

Укх тIеххьарча хана дика техбеннаб «Нефтегазпромавтоматика» ахача къаьстача проектно - конструкторски бюро юккъеяйкарча партийни организаце болх а. Цуь хIара дешнара гIуллакхаш белгалдоал уж хоадамболашагIа. къахашка латта декхараш кхоачашдара тIадерзаьб оперативни, керта болашагIа хилара. Дикка лакхбеннаб коммунистий лоархIам а производственни участкашкарча практически гIуллакхашта къахкара цар бехктокхам а чIоагIбеннаб гIайна решенеш мишта кхоачашъю хьежаш лоаттабу тIахьожам.

Къаьсттача проектно - конструкторски бюро коллективо (директор Р. А. Петрочук, партбюро секретарь Н. Субботин) Ленински юбилейна кийчо ярах бола КПСС ЦК Пленума сопам тIагIертта кхоачаш а беш, чакхъяха хаьна мероприятеш кийчъяй тIайна юбилейни декхараш кхоачашдара. Цуьна дувзаденна, партбюро инициативагIа вIашагIъеллача комиссе денна болх бу езача юбилейна хеталь ловхагIа дола декхараш кхоачашдара.

Тахан института бюро кулгалхойн партийни организацейн уйла керттерча лаькъе тIаерзаьй тематически план ханал хьалха кхоачашъяра, Iилман разработкай эффективностей тешаме хиларей Iилма-технически боарам дикка лакхбара, автоматика Iилман средствашт кийчъярей промышленноста юкъехьахьарей балхаш чакхдаьхара кхаш чIоагIа доакьяра, къахьегамна коммунистически гIуллакхаш хилийтар духьа лелаю социалистически яхь ма могга шерагIа йоаржаьа, хадай кхенин ахетам сийлахь-йоккхача ленински тIехьалешнара лакхбара дешашта.

Дог тешадеш да цу коллектива къахьегамах кхыкхинараш. 1969 шера шоллагIча квартале ведомственнай юкъарча комиссеца тIайпа цхьаттарра яраяна йоаэе аьна могаль а я бурув тохара процесса технологически параметрашта тетIахьожам лоаттабу ТКБ-1 аха аппаратура а боарам дистанционно групповой бистара система а.

Тематически планал совгIа кхоачашбаьб боллоша из болх. Патриотически хьинар айдаларо проектни бюро коллективага йиш хилийтай «Спутник-В» ахача тайпах йола групповой бустама установка ханал ахьа шу хьалха кийчъе а промышленносте тохкам бе оттае а. Укх шера ведомственнай юкъарча комиссешка тIаяла кхы а итт маьхера, промышленноста юкъейнхьача йоккха экономически эффект дургIолаш йола разработкаш кийчъеш а.

Цу коллектива членийн политически къахьегамех хьинар чIоагIа айдалар хьахьоих, аххьа укх шера хьалхарча итх бетта ях авторски тешал даларе а. Из вIаштIехьдаьккхаре, - йоах Йоацлаш, кIоаргта уйла аь организаторски политически болх чакхбаьккхаб. Йоагl-йоагIача моттигашка болх бе дIоттаьий кулгалзу кадраш, Iилма-производственни процессе кулгалдара лакхъа - коммунистически кхачамаш. Толамаш... лакйи доккха дакъа лелай кадранта лаьи партийни специальни дешар хьехаро з. Проектни бюро тIа-тIа дукхагIа аьхьлу инженерно-технически болхлой специальни квалификации. Тахан аспирантуре дика тешаш ва 12 саг, институташкеп техникумашкеп — 78 саг.

Аьхха 1969 шера дIаенна 58 кандидатски экзамен, тайп-тайпарча илманальствашка дIанхьийтай 26 Iилман статьяи доклади.

Технически дешар долча хама отделашка 77 семинар аьй, 22 лекци йийшай, 29 техническ фильм хьехьад.

Производственни хьоххамаш лахьар. Коммунистически къахьегама коллектив яха цIа еннай коммунисташ О. В. Вилюнкийн, В. И. Демихови керте латтача № 3 йолча отдела конструирование секторан вIахьам ца хилийтара лабораторейн.

Коммунистически къахьегама ударник яха сий дола цIи еннай 120 сага. Из сий дола цIи дяххар духьа къовсам лоаттабу 64 болхлоне, шин отдело, шин группа.

Къаьсттача проектно - конструкторски бюро социалистически яха кийчта дол шера дуьш гойтара агитаце, радиогазето, пенгазето хан-хайнахьа цу аьла ... а. Отделешкарча болхлой декхераш из а дaь, хеннча гона чу а лехха хьалтехаз дикагIа бIаргадолча моттигашка. ДикагIа бола болхлой Сийлен книга тIеи Сийлен Доска тIеи белгалдаьб. Цуьца цхьаьнц дикагIа бола болхлой коллектива собранешка чIоагIа тестаьу. Масала, 1968 шера ноябрь бетта дена 1969 шера ноябрь беттага кхаччалца балха хьокхамаш дика хиларах Сийлен грамоташ еннай 49 сага.

Вовам тIаглургбелчеи бIарг тIаоттаргболчеи тайпара кийчъяй оттаьаи промышленноста юкъейнхьаи предложенеш а керда хIамаш загадохийта нах а дикагIа къовстабе ховргдолча тайпара хьакъехка йола декагIа болча радиолюбителий изобретательнийн стендаш.

ХIана В. И. Ленин ваь 100 шу дуаш Москве вIаштIоглаш йолча Ерригсоюзни выставке бахьийта шоай массехк болх кийчбеш ба бюро болхлой.

Т. ЗИНОВЬЕВ,
КПСС Октябрьски райкома пропагандан агитацин отдела заведующий.

Кхашкара балхаш чакхдоаллашехьа, планага хьежжа юртбоахама техникана ремонт е болабелар Сунженски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза механизатораш. Уж болхаш дIаделлашенича хьалхарча дийнахь дену шоай хьинар яхо ца деш, лаххха хьокхамаш а доакхаш дика болх бу ремонтникаша.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехьа): токарь Мякиев Юнус, тракторист Бузуртанов Хьасан, колхоза керттера инженер Албаков Расу, мастерске заведующий Валгиев Бакьаудин, комбайн нийнта тоалю хьожаш ба.

И. Плиева сурт.

ЗЯБЬ—ХЪУВКЪАМА ЛАРД

Гуройна зяба лаьтта оадаче механизаторий керттера декхар да лаьтта кIоарген юкъе йоккъаш из ютапи ахар. Къаьстта боккха терхам тIайбахийта безе лаьттан - климатически хьахоаш шин тайпара долча тха районе боахамашка. ДукхагIа дола лаьтта лоабат боалаш да, бIаьсти лаьтта ахачара ха геттара лоаца йолаш. Цудухьа бIаьсти зябь аха йиш яц цуццара тIоадол боарамал совгIа дIа ца къасташ. Долче дукхагIа йолча хана бIаьсти аьхача лаьтта дIайийна культураш теттаро во хьаьвза, къаьстта цкй ца дехкача лаьтта. Уж дерригаш бахьанаш долаше бIаьстан юхе аха лаьтта дисар тха района хьалашка (догIаш кIажга хьахача) доккха гIалат а. хIаьта кхоачамбоацар а да из. Дукха масалаш доаладе йиш я бIаьстан юкъе аьхача лаьтта дIайийнача культурай хьувкъам зяба тIа йийнача культурайчул шоаза е кхы а дукхагIа лохагIа хилар хьакъокхаш. хIаьта кхнт дакхааргa дIабола мах а дукха лакху. Из ха бIаьсти аьхача лаьтта Iалаьмате дукха тIалувла оасар дIалаккхара кхы а дукхха зе де делаш хилярах. Ала доагIа бIаьсти аьхача лаьтта баьпадарачи шекара свеклен вIалла дIае йиш , я йоарцага.

Уж доррига гIуллакхаш кхетадеш бий-те боахамий специалисташ? Хой-те царна зяба оаха лаьтта хьалхагIа ме оах дикагIа долга? Из кхетадечох тара дац боахамашка эттa хьалаш. Пиньячох тара а «Комбайна тIеххьа кхаика закхха нуъ» яха девиз а. ХIамзалпа баь болх сетзара кIелдаг ба. Ялиах зяба аха делача 12126 гектар лаьттах хIаназалца ьаьар 7125 гектар мара дац, вешта аьлча план 64 процент кхоачашьяй.

Цхьабакъдо района дерригача боахамашка цхьатарра оттадьлаш ца лоархIаме гIуллах. Ниттa КПСС XX-ча съезда, Ленина цIерагIча колхозашка аьха доалаш латт лаьтта. Цу колхозий специалисташа, механизатораша доц леннад массехк дийнахь дерригга зяба лаьрIа лаьтта аьха даккха. Ниттa Ленина цIерагIча колхоза механизатораша хIара денна тIеххоачашъю шоай сменни нормаш. Къаьстта белгалбаьлийнаб Р. Юнусов, Р. Мешинов. СменагIа аха цера лаьтта 4,2 гектар долча 8 гектар е кхы а совгIа оаь цар лаьтта. Цуз, совгIа, боккха терхам тIайбохийт колхозе оахам дешше а кхашка минеральни, органически удобренеш яхара. Цудухьа цар торо гуд Iара шера бIаьсти юкча культурай лакха хьувкъам кхебе: хьажкIаш — 32 центнер, гадуарганаш — 15 центнер, шекара свеклан — 300 центнерга кхаччалца. ХIаьта ниттa дика хьувкъам уш культураш лаьтта хий дехкаш доацаше а.

Боккха терхам тIайбохийт цу шин колхое техникех бIача пайда эпара. Ерригача трактораша шин сменагIа бу болх. ХIаьта тракторш йоазарах кхашка сайца латташ моттигаш нийслац. Цу гIуллакхага дерттIа хьожаш механикаш ба.

Кхыча боахамашка да йиш йоацаш да гIулах. Ниттa, «Джалка», «Автуринский» совхозашка хIана а дерригга аха дезача лаьттах из а аьхадац. «Джалка» совхозе планах аха дезар 3500 гектар долча — 6600 гектар, «Автуринский» совхозе — 3 эзар гектарах 1300.

Зяба лаьтта аьха доаккхаргда, аьаш, специалисташа дувлачох тема хала да. хIана аьлча лаьтта ахара эггара аьттув болашагIа йола да чакхйоалаш латт. хIаьта зяба лаьтта ахара темпаш доха я, ерригa тракторш бола беш яц. Масала, хьаьцаргьа ааь «Автуринский» совхоз. 26 тракторах лаьтта оахача дакъа доацаш шийтта мара яц. Цу тайпара хьал эттад «Джалка» совхозе а. ДукхагIа доа кхаш хIаха а гIаламех цIендаланй хиларах лаьтта аха йиш йоацаш да. Цхьабакъда хоаш дац боахамий специалистана тоалена йола тракторaш сидагIа тоа а аь болх бе хIана оттаьи, аха йиш хургйолаш кхаш гIаламех хIана цIендаш.

«Автуринский» совхоза кхоалагIчеи пхелагIчеи отделенешка лаьтта оахаш а гусеничи яраш йоацаш МТЗ маркаш йола пхиъ трактор. Лаьтта кхоачам болаш тIаьла а. хIаьта кIаьла а хиларах парна дика оахалу из. Даьа кхыча боахамашка цу шин отделене опыт дIаяцай яц, балха юкъеоац цар кхыча балхех мукъаьнна тракторш. Цул совгIа цу шин совхозе болх цхьаи сменагIа мара бац трактораша. Из ца тракторашка цар бе йиш йолчох ах мара болх па байтар. Тамаш яц къахьегам цу тайпара вIаштIехьбаьккхача боахамашка зяба оахилга ледара лелалга. Кхыметтел лаьтта ахара тIехьадусача боахамашка а я болх дика бу отделенеш. Ниттa «Джалка» совхоза шоллагIча отделене дика оттадаьл из лоархIаме гIуллах. Ерригa техника шин сменагIа болх беш хиларах, механизатораша денна шоай нормаш тIеххоачашъярах отделене аха дезаш хинна лаьтте аьха доалаш латт.

ХIаьта кхыча отделенешка 20 совгIа процент мара лаьтта аьха дац цинна а совхозе.

Района дерригача боахамий специалистий, механизаторий керттера декхар да ерригa техника шин сменагIа болх бе оттаяр, нарна эша технически гIуллакх хадданза лоаттадар, хIана хоза ха латтача хана зябь аьха аккхара беррига ниш тIаберзабар. ХIана аьлча из бехктокхаме гIуллакх дерттIа кхоачашдарца дувзаденна да тIадоагIача шера хьувкъам дика кхебар. ХIаьта цу гIуллакха мел эшаш дола хьалаш долаш да.

И. ПУГАЧЕВ,
Шоьла района юртбоахама производственни управлене агроном.

КЕРДАЧОА ТIАКХУВРАШ

Пятилетка дийлагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра ерригa шоай торонаш оарцагIъяьхай В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода технологаша. Шерра социалистически яхь йоаржаьй завода цехий, установкай, участкай коллективаша. Цу яхье хьалха латтачарех я завода цехашта юкъе йоаккхагIйолчарех йола Мулин Анатолий Иванович керте латтача шоллагIча цеха коллектив.

Дукха ха йоацаш шера тIайпа социалистически декхараш мишта кхоачашду хьежар цеха технологаш. Доакача къахьегама толамаша къагга хьахьекхар тIайна хина социалистически декхараш лаьрхIа хинначул хьалха кхоачашде торонаш хилар. Цудухьа цеха балхлой собране дIаьхьаьхаш хьалхашка латтача дакхийташа хьажа а хьежа, керда декхараш тIаийцар цар. Мехкдаьтта чакхдаккхара шера план 25-ча декабрен мехкдаьтта сийрда продукци арахецара эзахи 15-ча декабрен кхоачашъе лаьрхIар цеха технологаша. Хьалха тIайца хиначa декхарех мехкдаьтта чакхдаккхара а мехкдаьтта сийрда продукци арахецара а шера план 28-ча декабре кхоачашъе езаш яр. Гуш махиллара керда тIайпа декхараш лаккхийн бехктокхамеи да. Уж толампа кхоачашдергхиларах дог тийша ба технологаш.

Из тьахьокх цар доахача толамаша. Мехкдаьтта сийрда продукци арахецара цхьайтта бетта план 17-ча ноябре кхоачашъяй цеха коллективо. Ер бутт чакхбалалехьа планах лаьрхIачул совгIа арахецаргьа эзараш тоннаш мехкдаьтта продукци. Мехкдаьтта чакхлаккхара 11 бетта планаи 25-ча декабре кхоачашъе лерхI ио.

Ше-шегIа хьахиннадаш уж къахьегама толамаш. Доаха толамаш лакхагIа хилийтара, къахьегама овсарле лакхъяра бизза пайда эц чурча резервах, дукха а чакхйоаха организационно - технически мероприятеш а. Реконструкци а яь. дукха ха йоацаш болх бе йолалийтар цехе чуйоагIа № 15 йола установка. Цул тIехьагIа ио беча балхага хьежача технологашта, инженерно-технически болхлошта гучадаьлар установка балха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар. Цу гIуллакхa оарцагIъяьлар установка творчески коллектив. Холодильникашка дIачудола фатаген, мазут, легроин, кхыйола мехкдаьтта продукци шийбоарамагIа мара дIачуухаргйоацаш керда йиь дики йир. скоубереш эргаьха хийнар. Из бахьан долаш кийнахьи буси установкера дIайохийта мехкдаьтта продукци хьалха хиннaчул бIаьш тоннаш дукхагIа хилар. ХIаьта шера цу мероприятеша паччахьалкхена бу пайда 15 эзар гаргга сом да. Уж а кхы а мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш проектни мощностах лаьрхIачул дукхха дукхагIа мехкдаьтта сийрда продукци арахеш установка технологаша.

Лакхе цIераш аьхараш санна йола мероприятеш чакхйоадача дизза лакъа лоао цеха ерригача участановкаш рационализатораша. Вот хьахиннар дика да. Шера тIайпа хиннача социалистически декхарех цар производственна юкъедахьа еши яр 45 рационализаторски предложени. хIаьта хIандIехьа производствана юкъейнхьай 60 гаргга рационализаторски предложени. Цар паччахьалкхена баь пайда итташ эзараш сомаш да. ДикагIболча рационализаторех лоархIаш ва цеха воккхагIволa инженер Гумнюк, механик Бутов, оператор Сырников, слесараш Сычев, Калиновский, кхы дукха бараш а. Царех хIаране 3—5 рационализаторски предложени производствана юкъейнхьай.

Укх шера къаьстта чIоагIа къовсам лоаттабу цеха технологаша бедал, электроэнерги, доагор, Iи, технически хий, реагенташ, кхыйола материалаш кхоара. Пох локкха беркат лаьнная производствана. Ер шу доладелча дена цеха коллективо кхоаь электроэнерги 180 эзар гаргга киловатт-сахьат доагор 140 тонни я, хIаьта кхоаьл 399 эзар совгIа кубически метр технически хий, 35,5 тонн реагенташ. Из бахьан долаш паччахьалкхена хинна пайда эзараш сомаш да.

КарагIдаьначох кхоачамбаь Iеш оамал яц цеха технологий. Цар цахаддаш лакхъю къахьегама овсарле, шоай балха квалификаци. Цехе болх беш я технологий квалификаци лакхъяра йола школа. Цу школана керте латт установкай начальникаш. Цар кIоаргагIа бовзийт технологашта мехкдаьтта чакхдаккхара болх. Из чакхъяьккхачул тIехьагIа техминимума экзаменаш дIалу технологаша. Ниттa цехе болх беш я дикагIйолча опыта школа а. Цу школа ла болх дика вIаштIехьбаьккхаб воккхагIволча инженера Гумнюк Сергей Тимофеевича. Керда балха велача сага итт дийнахь хьех пита, цул тIехьагIа балха хьожаву. Цхьабакъда, балха хьожавьвар аьна школа йитаи ио. ДикагIйолча опыт Iомаеш деш ио цига дIахо а. Институташка, техникумашка дешаш а дукха технологаш ба цехе. Царех ба операторий гIоичаш ин. Палина, Колесниченко, Киселев, кхы дукха бараш.

Планированеи экономически стимулированеи кердача системагIа болх беш я цеха коллектив. Цу хьалхйIха болх беча хана чIоагIа доархIаме да арахеча продукци дика хилийтар. Цу гIуллакха тIераль дукха мероприятеш чакхйоах цехе, хIара участке да вахтови журнал. Цу тIа дIаязду сменагIа нийсденна кхоачамбоацараш, технологически режим, чакхдаькха мехкдаьтта. Нагахь санна продукце дикал доллуш моттиг нийслой цу журнала тIа хьахьокх из. Цу гIуллакха сиха оарцагIбоал цеха беррига технологаш. Сихха дIадоакхх нийсденна кхоачамбоацараш. Ниттa болх вIаштIехьбаккхарах цехе арахецача продукце цхьадолла тайпаш дунен дикагIйолча стандарташта юкъедохаш. Царех да бензин, фатаген, кхыйола продукци.

Цхьа дезал санна берт тайна, паI массанена тIехьа, массавар цхьаннена тIехьа яхача принципах къахьег технологаша. Цудухьа укх тIеххьарча хана къахьегамеи производственни дисциплинаи толхаь моттиг нийсъеннаяц цехе. Массайолча участкашка нийса лелаш технологически режим а. Ловкъосташта хьехкам а телаш къахьегачарех ба технологаш Колесниченко Татьяна, Григорьева Лидия, Шинкаренко Николай Иванович, кхыбараш.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: болх беш ва оператор Н. Шинкаренко.

И. Плиева сурт.

Тахан 60 шу дуз советски конструктор М. Миль вал

НИЗ БОЛА ВЕРТОЛЕТАШ ЯЬР

ВЕРТОЛЕТИЙ йоккха къовсам эте сопая баьбар Деле. Америка вIаштIехкийттача Штатий СССР-ен авиастроительни фирмаш декхарийла яр шоай моделашта де могаш мел яр гойта. ДикагIча оагIорачьара шоаш дIааьоха гIерташ цIенхаштта къуесар цу шин мехка машинаьше. Цу конкурсе дакъа лоацаш хилар «МИ-4» яха советски вертолети «S-58», «S-62» яха американски яраш.

— Яхь дIайолаелар тхо вай аэродромера хьал ма гIайттинге я, — кхаш дийцo сона немe командира Колошенко Василе. — 1300 километр никъ бир вай «МИ»-с 7 сахьатаи 15 минутай, сахьата 210 километр никъ а беш.

Керттера тохкамаш дIадоладелар Деле. Дийнахь а буc а эггара сихагIча скоростанца никъ бора оаха, тайп-тайпара лакхал а йолаш Е. «Москвич» яха автомашина с «Виллис» сигал хьора оаха. Iохувшар тхо ша баьча, ловмашта юкъе.

Кот а даьлар.

Котъювлаши дикеи я Миль Михаил Леонтьевича ерригa вертолеташ. Конструкторски бюро укхьа шера болх беш цхьа мотиг хиннаяи цуи образец серийна производстве ца йолаш. Дунеи авиастроение геттара кIезага хиина хIама да из.

Шоазтхьа шу дIаделнай Михаила Леонтьевича вахарена. 1931 шера Новочеркасски авиационни институт чакхъяьккхачул тIехьагIа ЦАГИ балха вохийт из. Кхесташ Iкъамаш йола аппараташ ега отделе кийчъю цу хана керда хина аэродинамикан чIоагIален проблемаш, перспективни проектированеи.

ДIаболабелаш Сийлахь-боккха Даьхен тIом. Миль фронте вола. Из вар автожиро корректировочни авиационни эскадрилье инженер. 1943 шера Миль юхавех ЦАГИ.

ТIом йистебаьнначул тIехьагIа СССР-е вIашагIтоx вертолеташ и керда конструкторски бюро. Цу бюров керте оттаву Миль.

1949 шера уралгIъяхача йоккха йоацага. кхо моттиг йолча «МИ-1» ахача вертолето дерригача дунена дIавоаьийт из хьаьрь. ХIаьта «МИ-4» яхачо конструктор дIавовзийтар вертолеташ еча даькъе керда лостам беппар из хиларах гарга.

Поршневой двигатель йолча вертолетаща цхьанни а хана хьалда айбеш хинна мухь хьаьлайбу «четвертка» — 1600 килограмм. Цхьа кIезига ха яьнаача тIехьагIа цо хьаьпча кердача «МИ-6» ахача турбореактивни вертолето авиационни дуне цецдаьккхар цхьанне а йоала йоккхий торонаш шиъ хиларна. ЦаI шоллагIвоа тIехьа еш ченорзаш бер цу гиганто.

ХIаьта цу тайпарь тьаьча «МИ-10» ахача сигал гIоала лелача краиo» 25 эзар килограмм хьалайю!

Аэрокаьена цIенни дунен халкъайта къегерa традиционни салон ега Ле Бурже яхача парижски аэродроме нах цецбаьхар «МИ-6» яхача вертолета. «Эрсий туралела» суртех хьалдизар Франце газеташ. тIакхa кхыча мехкий дараш а.

Парижски салоне «МИ-6» яхача вертолета выступленеш йир эрсий юкх турпална — «Антейца» — «Франс Суар» яхача газета «ГIетта лела собор» аьнна цIи тиллача Антонов Олег Константиновича конструкиех яьна «АН-22» яхача самолеташца».

Парижски салона юкъе доахьоаш хиннарец цецбаьхар «МИ-8» яха вертолет сигеи цца болашм хиларех бакьа ца Iеш из йоккха, хоза — аэродинамически гармоничность йолаш хилара а.

Салон дIакъайла дукха ха аьлехь «Авиаэкспорте», советски авиационни промышленноста хьашташ дунен рынке кхоачашдеча арахьарча торговле организацийн тайп-тайпарча мехкашкара холмни кхьпар хала балхаш кхоачешдара шоашта «МИ-6» яха вертолет яйтар дехаш. «Эрсий туппални» массехказа никъ баьб Европе гIолаь. Альпашка кхатии никъ, бакьача цо йоккъостах а деш дегIер когаш. Франце къулбекаь хьуйшагIа яьша цIи йоеш хилар иа.

Тхъо шу! Дерригa а Гхьо шу мара дьаьнадаш Миль эггара хьалхара даьхен вертолет хьаьнь. ХIаьта хеталу из йоалаш мишта лелаьургда, аьнна. Нах дIа-юха бигар, хьунагIа яьша цIи йоаяр. электропередачей высоковольтни линешца монтаж яр, турбаш яххар, форда чура чиаьрий дIане. дIайийнача культурашта обработка яр массагIа, массагIа ду ио.

Миль вертолеташ чIоагIа лоархIаш я дунеи оамие. Дуннеи 30 мехка сигала лела тайп-тайпара йола «МИ»-ш. хIаьта «Авиаэкспорте» тIа-тIа дукхагIа заказаш ух.

Миштий вертолета кхоане? Хила гарлургдений массех итташ шераш дахьча цар метта кхыйола аппараташ воалла?

Из аз шийга хаьттача шоаттaro велавелар Миль. «Сона гуш ма шитта йола перспектива — аьлай ио. — Эргаьнна хувайлаш гарьдургьа уж. бакьда. Iеъта лелал аппарат хилярах тарра дукххай хана, геттара дукхача хана йолаш хургьа».

Укх шера «МИ-6», «МИ-10» вертолетий шоай абсолютни чемпионал дIалала дийнар кердача чашппа — «МИ-12». Цу вертолета цна хьалъайбир 40 эзар килограмм мухь.

1600 12000, 20000, 25000, юххера а 40000 эзар килограмм! Доазуй дий теш вертолетий торонаш?

Миль Михаил Леонтьевича йоах 60 эзар килограмм мухь хьалъайбеча кхоачаргъе уж, хIаьта скорость сахьата 500 километрага кхоачаргьа.

Олег МОРСКОВ,
АПН специальни корреспондент.

БАЬЧЧА ОБРАЗ

Тайжача амстердамски цхьан каналагахьа хоаш а волаш йолча вIамигача мастерске В. И. Ленина скульптурни портрета IотIаваийрза воалл тIадувхаш болелочун барзкъаш а долаш вола кIайвенна воккха саг. Из ва хIана Владимир Ильича бюст хьаьвоаллаш латт къьнара голландски скульптор Фриц Зигер.

— Искусства нахага массаза а хоатташ хул, творчествага бола никъ эггара хьалха сено хьабийлаб шоана, аьле. Сона Октябрьски революце идеяш хиинай из хьабийллараш. Са 76 шу даьнна. 52 шера цара тешаме а из бахьанце ираз долаш а хинная со. Аз йистедаьхапза лиса кIезаг-дукха балхаш гу шоана мастерске. Царна юкъе я со цIаккха къастаргвоаца цхьа скульптура: из я В. И. Ленина скульптура.

Фриц Зигера дувц 1921 шера Владимир Ильич а дийна волаш наг - нагахьа мара из хиннача шведски голландски кепайоазон тIа арадийнача фотографеш тIара хьедача Ильича эггара тьалхарча скульптурни портретах. ХIана дяххах В. И. Ленина керда портрет хьадаь воалаш латт скульптор. Шу хьалхагIа Советски Союзе вена хиннав Фриц Зигер. Из хьийжав Точске, Коненкова, кхыча советски мастерий балхашка. СССР массехк городе хиннав, колхозашка хиннав, цуьна бIаргадайнад мехка тахапаро пахар.

— Шун мехка сона бIаргадайнача дIайнаша, къаьстта а ленински уIлаши планаши кхоачашъяро. — йоах ио, — аьлтан тIаргш беррига къахьегамхой баьтта образ юхе я тIаверзавир со. Дукхача бетташка болх баьб аз цун скульптурни портрета тIа, сай искусства средствашца Владимир Ильича Iимерзал, тьаькъал, гений, сага дега цхьалхал дIаьхоккха гIерташ. ХIаьта, нагахьа санна аламий историе чухь сийлахь-йоккхагIа волча цу сагацерза сай безамах цхьа дакъалг а сай скульптурана дIахьокха са вIаштIехьлаьннадале, балха аьттув баьнарг лоархIаргда аз.

Укх гаргагIарча хенара скульптора творчески планаш мишта?

— Эггара хьалхе йоах лIахо Зигера, — из Ленински портрет мрамарца цIаьхха лоха лаaде бозам ба са. Болх В. И. Ленин ваь 100 шу дуза ая хьатIаккхачалехьа чекхбаккха лаьрхIа за со. Шакхе скульптура дIалургьа из вIашагIъеллача дийнахь дена се член волаш хьавоагIача «Нидерландам — СССР» ахача обществане. Даччах аь бюст Амстердаме юсаргьа, хIаьта мраморах хьадаь портрет, «СССР—Нидерланды» яхача обществерча лоттагIашта оаха лу совгIай дургда. В. И. Ленин ваь 100 шу дизар деззеча деношка общества делегаце Москве яхьаргьа скульптура.

Москверча К. Маркса музее хьоттаваь латт Ф. Зигера совгIата советски халкъе денийI Iимаш коммунизмана лард еллачун скульптурни портрет. Фриц Зигера, тешамеча коммуниста, башхаьачча скульпторен сагон хьадаь ленински портрет а кастта бIарго йиш турггы лоскаьмашка.

Гааги.

(Телефонаца).

С. ВОЛОВЕЦ,
АПН соб. корр.

Нохч-ГIалгIай АССР Наурски, Шелковской, Старопромысловски районашта Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота ялар аь йола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Школаши берий учреждененаш кердача 1969—1970 дешара шера кийчъяр духьа лелаьрча социалистически яхье хьоккхамаш дикагIа хиларах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Наурски района;
Шелковской района;
Город Грозне Старопромысловски района.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный.
1969 шера 17 ноябрь.

ТІЕХЬАЮСА ПРЕДПРИЯТЕШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ

ХІАРА МИНОТ ЛОАРХІАМЕ Я

«Чеченингушмелстрой» гІишлон управлене (начальник И. С. Клюкин) мелиоратораши доьхуча къахьегама толамаш дуг гІаьдах. Цу управлене коллективо хІинэ ялхазлагІа хьалхара моттиг йьаккхай мий цесхарча ма санна йолча предприятешта юкъе, цунга йитай СССР хиц боахьмен мелиорацин профсоюза ЦК царара хара теля ЦІе байрах.

ТІехдиха къахьийгад ухх шера «Грознефтехимремонтстрой» треста (управляющи — РСФСР-н заслуженни гІишлошъер П. Т. Тригуб) коллективо, «Южмонтажавтоматика» треста Грозненски монтажни управлене коллективо (начальник А. А. Виноградов), В. И. Ленина орден лелеча № 7 йолча треста Грозненски монтажни управлене коллективо (начальник О. Н. Тищенко) кхы дуккхачар а. Цар шайга гІишлонмонтажни балхаш кхочушйира. шера задани хІинахенка кхочушьйой.

Пхьабанчил дукха тоьлаши иштта мина дале в республике эрига хьайнача гІишлонтьерашна доьха толамаш лела да. Нохч-ГІалгІайчен дукхьел гІишлонмонтажни организацешна кхочий ма лене хиса гІишлон балхаш 8 миллион сома мяьа за, 10 бетта план 92 процент мара кхочашьдьян цар. ГІишлон организацешта юкъе эггара чІоагІагІа тІехьаюсачарех а дІахара организацеш:

ГІишлон монтажни управлени	Кулгалхочун тайпан цІе	10 бетта план кхочашъяр проценташ.
«Грозхимнефтестрой» треста СМУ 7	Н. С. Хачатрян	68
ГХНС треста СМУ 9	Х. А. Байсангуров	77
«Грозпромстрой» треста ПМК 105	В. М. Аванесьян	74
ГПС треста СМУ 3	Н. И. Евтухов	60
ГПС треста СМУ 8	П. З. Фолетов	74
«Грозжилстройтреста» СМУ 1	А. П. Перинцов	71
ГЖС треста СМУ 5	Т. Н. Васюк	83
ГЖС треста СМУ 12	М. М. Кальгнев	65
ГЖС треста СМУ 13	В. Н. Карамышев	62
ГЖС треста Спец СМУ	Е. К. Лагунов	64
«Грозгазстрой» треста СУ-1		
ГГС треста СУ-3	Н. И. Юков	70
«Чечингсельстрой» треста ПМК 223	П. П. Елисеев	91
«Чечингсельстрой» треста ПМК 432	М. З. Боров	78

Цу гІишлон организацей коллективаша паччахьалкхен план кхоачаш йа ярал совгІа тІаийна социалистически декхараш а кхочашдац, уж санна йола организацеш кхы дукхха а я. Республикера еррига подрядни организацеш хьейпнача 10 бетта план кхочашъйьяр 37 управлени мара яц. ЧІоагІа яэла лел гІишлош хьалъяра болх республикерча керттерча тресташка — «Грозхимнефтестрой» (управляющи В. В. Сперанский), «Грозпромстрой» (А. Т. Поздняков), «Грозжилстрой» (А. В. Трофимов), «Грозгазстрой» (В. С. Нужный), «Чечингсельстрой» (М. Т. Сатмазиев). Цу тресташ та чуйнагІача 23 гІишлон-монтажни специализированни управленеех «Грозхимнефтестрой» треста СМУ-6 коллективо мара кхочашъйьяц 10 бетта план (начальник В. Х. Самойлов). Фу бахьан да иштта яэла гІишлон балхаш лелар. Цуп керттера бахьан да гІишлон организацей кулгалхошна, керттерча инженерий службашна цу доладелча дена кхыча заводий объекташкара гІишлон болх ритмичне дІагІоргболаш гІулакх вІашхІиэхь ца дакхар. ГІишлон балхаш кхочашьеш графикаш телхаю субподрядни организацешта юкъе айхха бувзам ца хилар бахьан долаш, цудукхьа гІишлошъерашна дуккха болх ца бехьа йоьу. Иштта дукха ха йоаю болх ца бош латтача техника а. Кулгалхошна лоруш шоькьерши вІашхІиэхь а бахькха гІишлон хьальяра болх дика дІабахаш нагахьа организации корайоагІоргІам. Дукхача гІишлон организацешка чуйлахьбон болхлошта эша бытери хьалаш, кхочашйдьял болхлошта общественни кхача кургболи гІулакх, яэла лел болхлошта аккордно-премиальни систематІа алачи телара болх а. Цу системагІа алачи тергдолаш къахьегам вІаштІехьбаьккхачи лакхалу гІишлошьера тешаш, хьалъеча гІишлой динал.

ГІишлон организацеш тІехьаюсаш хилар дІахо ла мегаргдац. Шеркашта къесам лелттабе безаш да гІишлон организацешна шоай лалами кхочаш ца яра, халкъа бохала чІоагІа эшаш йола объекташ ший ханнахьа дІачу ца йлара санна дела гІулакхаш кхы ца нийсдайтара а. Пачхьалкхен плана чІоагІа Іатпьаш да хьалъа а яьнна хІана продукци арахепа ваш йола гІишлош хІинэ а тІехьа хьалъьа алаж хилар.

Цунна дувзадена Нохч-ГІалгІайчен гІишлошъерашта, къахьета «Грозхимнефтестрой» треста цуккх чуйоагІача управленей коллективашта хІинэ хьалхашна аттача лоархІамегІарча декхарех цаІ ла деррига шоай низам сарцагІ а дахьа халкъа боахама чІоагІа эшаргйола Новогрозненски мехказьта чакхдоахача заводе центральни газофракционирующи установкен, Асламбек Шерипов цІергІча Нефтемаслозаводе внеплощадочни канализаци, кхыйола объекташ ший ханнахьа хьалъньяхар.

ЛоархІаме пусковой объекташ хьалъеча трестий, управленей кулгалхошта хІинэ хьалхенина латта декхараш за планах кхоачашдина хиса балхаш къасталар, уж кхочушдара еррига материальни ресурсаш царнагІахар, гІишлон участкаш опача механизмаша, механизмента, транспортана ІаламьІар, гІишлон материалаши Іалашо яра болх тоабар, дидзача дийнахь бигзача пизала хІара гІишлошъечу бригадо хьнаре къахьегаргдолча хьесапе царна ма эшша материалаш хилийтар.

Таркал не лем лита йиш яц, шейкашта къосол леттабе а бела къахьегамен производственни дисциплина телхаерашца, брак еашца, гІишлош хьалъяра технологи телхаерашца, гІирсаш хьалъяра бокъонаш телхаерашца. Шейкашта тоабе беза гІишлон организацешка болхлой кхачаш ІалашІара гІулакх. СаналІара а, къахьегама опарле лакхъяра а царна мел эша хьалам Іалашде деа. Къахьегама опарле лакхъяра керттерчарех цаІ да гІишлош хьалъеча аккордни аккордно-премиальни система юкъеяхар.

Партийни, профсоюзни комитетий лоархІаме гІишлош хьалъеча беррига коммунистий, комсомольцей керттера декхар да хІора сменагІа нормаш тІехкхоачашъяра шерра социалистически ияь йоарждар, хІара участке дикагІйола технологи опыти производствона юкъейхьар.

ЛоархІаме гІишлош ший ханнаэа хьалъьх хілийтана бехкташта декхар тІалаты Іалашон организацие болхлошта а. Пар декхар ханнахьа гІишлошъерашта эша материалаш ІаламьІар, материалшца, механизмаш, оборудовани, гІишлон хьалъе участкаш Іалашъяра хьахийнача фондах бина пайда эцар.

ЛоархІаме гІишлош хьалъеча цхьа минот балха ха зехьа йоае йиш яц. Шу чакхдала юкейнсар Іальмате кІезига ха я. Цу довачача ханах биэза пайда а эцаш телаица кхочашие деза гІишлошъерашна шеашта хьалхаще латтэ декхараш. ГІишлошъерий йоккхача коллективо хьинар кхо ца леш къа а хьегаш пусковой еррига объекташ ший ханнахьа хьалъьхар доаккха совгІат хургда В. И. Ленин ваь бІа шу луьча ленна накъайдача вай Даьхенна.

КОМСИЙ БЕШАМАШТА ЛАЬРХІА НУХ

Укх тІехьарча ханаша юрта боахаме эггара далегІчарех цаІ бар комсаш лелерий къахьегам. Комсий гаьна ховхача тквэронгана эша лаьтта дика тоадаь хулга, агротехнико дІадеха дуккха хІамаш кхоачашдела. Комсаш делаея кулгаша де дезаш дола балхаш хІинэ а дукха да деррига мечкшашка.

Лаьтта кхйчдара къестачабалхашта лаьрхІа машинаш хьяра балхаш леш да Октябрьски революци цІергІча юртбоахама машинаш еча Одесски заводе. Цу заводе оттадьча проектагІа хьалъаракхйиий йола ПРВН 2,5А яхача мархах йола комсий бешамашка болх бу универсальни машина тІкъь кхт операци кхочашъергйолаш кийчъа я: масталахья а культиваци еш, удобренеш а тоесаш кхь мутІаргІа кхошка хаорщащ доахаш, иштта кхы дІахо.

ЛаьттагІара комсаш хьокхаргйола, гаьнаи йоахам оахкаргйола приспособлени хьаелгааІ вІашхІехьдаькхад, дукха арахийцай комсий гаьнаш лаьттах ехка машинаш. Цу тайпара машинаш кхыча мехкашка йоваш я.

Заводо арахеш къестта шоай тайпарча боахашта лаьрхІа кхы тайпа мотарога а, масала, кІотаргашта юкъен ушалийлен болх бераш. Лаьтта тоаду уж йоахий машинаш 3—4 метр лакхача кІомашта юкъе боах буургболаш я. Цу тайпарча кхужугІлиготе юкъе гІолла цхьаккха нух лелаюрлаш, нагахъ санна цунна оркхостала хІотаргаш цІедарт да боагІе.

Ахархошта бойгІарне мы къаьмаче хІаммамо узашни а, да Іеш, кхотІона а. ТІо увча лаьттешта лаьрхІа Одесски завода мархах дола нух дика мегаяле да Предприятиеке в СССР кхыча рене йоаш а. Нохара конструкцена дІа тІо тІа лаьттах чуллахача хіла лулда дола совгІа. кхы тІа а урлуш дола бета.

Иосиф ФРИДМАН,
инженер (АПН).

ХЬАЛГІШ ЛАТТ «ЧЕБОКСАРЫ» ЯХА САНАТОРИ

Чебоксары яхача гораде, Чувашие столицана, шкеро кордьад шоай химически Зееттанта дІахача цІа хезача мацестински хьесапа эшамагІа яьэв дукхара минеральни хин дарбан шоай тааснаш.

Укхаза хьалъе лоархІаш «Чебоксары» яха бальнеологически санатори. Иза хьалъергйола метиг Волгана декъара хочча дийтана хьунагІара лехай.

ІарІчача шеранка болх беш хургья санатори. Хьалхара юкъага барцІала вІаштІархьача хорпусе дарба дайташ салойнашургья 500 саг.

Кхы а шессеки ванорте хьалъяьнача тІехьагІа хьаа яцаш 1000 саг чуэца йиш хургья «Чебоксары» яхача санаторега. Санаторе территория хургья 35 совгІа гектара тІа.

Петр СЫМКИН,
АПН корреспондент.

Варшава — Полона Республика промышленни культурни центр вера центральни майда.
В. Хухлаева сурт. ТАСС фотохроника.

РОССЕ КОЛХОЗНИ АХАРХОЙ

Советий ШоллагІча Веррроссийски съезде 1917 шера 8 ноябре тІаийпача лаьттах хьакъевнорга Декрета тІа хьалхагІа а белгалбьбар къахьега ахархой, общественни социалистически вІгІалошаш яр дукха лоттабеча кхоесле российски пролетариат тІ...е вохвагІоахой гІоргбола яйкь. Лаьтта хІаьаьа бе дозав, шоай хьанарча цу тІа къахьегарий доаахьа дерзаш хилар хьекхайвадьача цу деррига ренеь - исторически документа тІа белгальь дер артелли хьесане лаьттах пайда эцила а, юртболхамо товарищесташ а ш ахархой вІашагІоххага а.

1918 шера кхоллача Российски Советски Федеративни Социалистически Республика карта тІа гучальар, эггара хьалха, революцех ялалехьа ахархоштта юкъе дукхха а дукхагІа хинна бедний батраками вІашагІкхийттадукхьамхара юртбоахам коммунаш артелаша.

В. И. Ленина 1923 шера ший гІорьахьне йолча кооперативни плана тІа Россерча (Россера боачча а!) ахархоша хьалхенаб бериатагах иразаген гІоргбола ялхха наІ мара боаца яйкь, социалистически дегІаахара яйкь.

Ленински кооперативни план хоахатаза аралмнчачу тІехьагІа яаз цу делдац, тІакхха цу хІана а хьахенвай советски юрта массалаьла кавлера кооперировани ера йола реальни политически — материальни - технически тороения, 1929-ча, къаьстта а 1930-ча шера, производственни кооперации наьааца тІа бахьар, шоай дукъагІа колхозашка вІашагІкхайтар дукхача къаьчех латтача Россера къахьега ахархой. ХІана уж РСФСР-е 20 эзар гарета а. Уж — дукхача делкъех латта, чІоагІа механизировани доккхий боахамаш.

Октябре а ноябре балалуш а дукхха ниха лакъа а лоацаш ахархой конференцеш хилар Российски Федерации автономни Республикашка, крайшка, областашка. Уж гулдаь укх шера лоархІаместІара событи, колхозхой III Ерригсоюзни съезд хургйола ди гаргакхьачча хана. Конференцешка шоай юртбоахамо артелан кердача Устава проект.

Ахархой форумашка къамала хьйи керттера вІайдентара волхаш беззам кхь йолаххьрайна, цу дахьхе советски Іалдал дарчача юххье а тІехьа юртбоахама производства коллективни формашка кхача гІийртараша а. Бездалам хІама дар. Россерча эггара дукхагІа ялат хулча областех йолча Саратовски областерча колхозхой конференци хьайилар хьалха хинна Чапаевски дивизе ЙІухо, сийлахь колхозхо Бичаев Михаил, граждански тІема фронташкъа Советски Іалдал лорадаь саг хилар. ХІаьта Московски областерча ахархой - коллективистий конференце дот тахадалийташ къамаьла дир Волоколамски районерча къамиочча колхозхочо Олимарин Нойка.

— Дукхахчарна хоаш хила мег, — аьлар иа, — 1920 шера мехка эггара хьалхара юрта электростанци хьелдача хана, тхьнига Владимир Ильичи Надежда Константиновнаи баьхкара. Цу хана тхьнига Кашиние 80 цІа латІар. ХІара цІен эІамига шикхо карг, ча уІатеза тхов; дукхача ахархой кхьяетел горраш а вцар боахаме. Фатагенапа летаю лампаш а натгаьха шира сун лпар, бага боагаборе цІалтанхия. Еррагача юрта кІезиг-дукха а дийша саг вацар.

1929 шера колхоз вІашагІьелар Кашиние. ХІана тха юрт йоэаргІойначе ьылай. Улецашкахьа деразаь доккхий сийрда кораш а долаш да цІенош, тІора тховнаш шифер йилла а аьшк теха а да яр. Юрта юкъе — культура ЦІа, тико, берий комбинат. Электричество, водопровод, газ хІанз массене а я. ХІара цІагІа — радиоприемникаш, телевизораш, бархкъам дутта машинаш...

Цхьабакъда — иштта да юхадаргдоаца Іалажи лацен — Россерча колхозни болаца ветеранаш — хІанз дукха бисабац. Уж массане а лоархІаши сийдеши ба, цхьабакъда, уш йелак дукхача колхозхоштен колхозницаштея — ахархой хІанзарча поахала викалаштта къаьнача, дийшача мІалча ихпахьи хьагІанхачи юкъе. Тамаш иц, шоай тІерча кумага, къамельлий шарэрадгеп маІаитен хилдача, шоай политически экономически эрудицега хилдача Российски Федерации колхозни ахархой областнейи республиканскии конференцей делегаташ цхьаниа а хІинаниа городе базарел башха белгалбоалаш ца хилар.

ХІанзарча Россе, кхыча совени республикашка а санна, колхозхой къахьегам тІа-тІа дукхагІа машинейи электрически лараи тІа латта индустриальни къахьегам хулаш боагІа.

Дакхе хьахаьча Саратове хиначча ахархой конференце дакалажке хоам бер, области колхозашка болх беш 31 эзар совгІа трактор, 7 эзар гарта комбайн, 6,5 эзар грузовой автомобиль хилара. Саратовски колхозашка балха тІа ед 22 эзар механикводитель, 7 эзар совгІа шофер, 3,5 эзар хІала бац аьнна агрономаш, зоотехникаш, инженераш, кхыча квалификацеех бола специалисташ.

Укх шера метеорологически хьалаш боарам боацаш хала доладаепехьа а российски колхозни ахархоша доккхий толамаш дьхад. Орловски, калинински, тамбовски, дукхача кхыча ахархой форумашка хоам бора, цу областий лаьтташ леладераша паччахьалкхенга массаэарчул дукхагІа ялат дехка хиларах. Революци ялалехьа кІезига хьувньом луш да кхаш дувцеш хинна лаьтташ долаш йолча Нахносковне 1969 шера хІара гектара тІара шкъера лаьрхІача 28 центнер ялат - гулдад, хІаьта дукхача колхозашка — 30 а 40 а центнер.

Ил экономагІа иштта хила воагІаш а да. Эрий лаьтте шорта бераат цу эггара толамагІа йолча машинаца из тавлендаь, тІех дииз фу тоссош уж дІадувнаца, хІаьта керттердар, цунна гІулакх дераш новизте, шоай халкъа болх беш бахкаа колхозхойн специалистий болампа.

Российски Федерации хьалхагІа а хинна, хІана а а Советий мехка эггара дукхагІа ялат телар. ШоватхІа шера эреий юрт йоазаргІоарча хьеккай колхозни юртбоахама производства, деккхий толамаш дахад, цхьабакъда, кулца цхьаве, ше хьалъоеенад, производства социалистически способ чот-са яь эаргвоацаш дукха торонаш йолаш хилар, хІанзачул тІехьагІа а кхы а мел ререраш сарпагІьаха йиш я.

Кхоанена йола уйлаш дег чу йолаш болх Москве, колхозхой КхоалагІча Ерригсоюзни съезде, эреий юртара дикагІа бола нах, лоархІаши леш отташи бола кулгалхой, коммунизма идеаланта боарам боацаш чІоагІа мутІахь хинна ца Іеш, хІанзарча цивилизацена нарагІ мел дьеннарех пайда а эцаш. Ієлхаи лара тІа клеест боккха материальни ние бе — тІа-тІа дукхагІа бобаш латтача Советски Союзе балача яхо, цун индустрена хилача аргІбоачча юртболахама прадуние цІайкка лакъаргдоаца тоатол не хоаш бараш.

Яков УМЕРЕНКО,
АПН корреспондент.

Оаха яздаьчун лерагІа

«Бьмидарамъ тикашка хила деза» яхача «Сердало» газета тІа 23 октябре арараьначча статья тІа дувцар, Горпиодоовощторга № 3 йолча база ханнахьа тикашка бьмидарам дІанхачаьйтан аьхаш. Цу даькъе Горплодоовощторга отдела начальника Л. Кочегура редакцега хоам бу:

№ 3 йолча база заведующени Гунаревска тІаділалад тикайн базаьонийк заведующей ханнахашка дьежма сони бьмидарамна торговин сета шоай ханнахьа тІаккхуьъала.

Оош белгал мел даьхараш оаха терминальна тІаідлад цу тайпара моттигаш кердача сезоне ца хилийтар дукха. Плодоовощторг а, республикера 9 совхоз а чугІоргйола «Консерплодоовощ» яха объединени вІашагІйолдаш хиларца дувзадена еррига торговин сеть торгови кусташта схьаргІолаш я, хІаьта сони бьмидарашн, белгашна гІолла а ца доагІаш, совхозашкара доагІаме а царна хІаьуахаргда».

Хозлуши тоапуши йоагІа Улан-Батор — МНР столица. Станицара нах бахача моттигашка дукха а тиниш, бытовой гІулакхаш дера предприятеш, школаш, больницаш.

СУРТА ТІА: города йорда кертталаш (сурт кертелата тІера дьайкхад).

В. Соболева сурт.
ТАСС фотохроника.

№ 22 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепатеха араьнаяай КПСС Нохч - ГІалгІай обкома пропаганда агитацеи отдела «Агитатора блокнота» 22-гІа номер.

«Колхозхой III-ча съезда накъадолхаш» яхача рубрикана кІал кепатеха я парте обкома шьалхарча секретара С. Априткина статья: «Кхашкеи фермашкеи хьнаре къахьегар — съезда дикагІа дола саагІат».

«Деза денош» яхача рубрикана кІал кепатекай «СССР Конструкце денна» накъадахара хетаяь «Эггара демократическегІа дар» яха методически статья.

«Пятилетка — ханал хьалхаІ» яхача рубрикана кІал кепатех а П. Алферова Наурски района «Терский» совхозерча доярках Лунева Марнях лаьа «Къахьегама сийлегча бода цкъ» яха корреспонденци.

«Блокнота консультаци лу яхача раздела кепатехо а философски Іилмай кандидата Р. Рудекко методически статья: «ГуогІолча яхагза — вай дІ хкезаргІолаш, дог тешаргдолаш яхагза».

«Дунен чалхьашта юкъера заметкаш» яхача разделе яхьаь я Г. Польеке «Американски реакце ударни отрядаш» яха статья.

ЛЕНИНА ДЕХАР ДАРАХ

Граждански тІом чакхбьенначул тІехьагІа моцал тІаера къонача Советски пачхахьалкхена. ВІашта 1920-ча 1921-ча шай шера санча йоккало къаьстта хадача оттадир вешта в во тинва мехкара кхвеп хьал, 30 миллион саг вахаш йола 34 губерни ялат доацаш йисар.

Парте беррпгача членашка шедьача кхайкара тІа РКП(б) ЦК-яс белгалдоаккхар: «...вІаштІехьдьаха Советски республика деррига низаш массане а цхьатарра тІадакийтача мара эвалурйсадаш селлара йоккхий а халонаш[1]).

Ший деррига низаш моцалла доаттабеча къовсама тІадерзадьдар Советий Мехко.

1921 шера апрель бутт боаш В. И. Ленина кулг яздир Къахьегамен Оборонан Совета сецама. Белгала хьача, цу тІа йоахар: «Еррига а хІана ца аьнна йолча Республике бІаьста йоккал йоллаши доггІа доацаши хилар я хІаьта иштта ІилмаІ учреждешта гуваьлнача еррагача белгалонагІа ъхх торгарча шеранка йоккал латтаргьхлар а тералдеш, Къахьегамен Оборонан Совето сецам баьб...

...НКЗ-ено (ЛаьтгІа лелдара Халкъа комиссариат. — Ред.) в пун моттигерта организацешта в некхар дарь тІадувалалда йоагІ-йоагІаш йола учреждении организацешин юкъе а оаш, де дехар сихделга.

...Туркестанера, Киргизски Республикера КъилбаседІа Кавказера, Средне-Нижне-Волжски районашкара, я. кх. дІ. ерригавйнно гІирсаш, хий ухо систенеш, хий дехка участкиш аертІаххарон горе (рапи[2]).

Туркменски области ялатош дІадув комитеташ вІашагІехкар, оррганизаци сеть юхаметтотта еро маІа вах балха кхуллинга леча кхар а дан тІадомашир. Профессиональни къахьегамхой кхыча общественни организацешта вІатІажйшар дахьесе халачаа дукхача лаьтташта обработка елта. 1989 шера аьхи дайханаша поккъостала варшаргІйолча шина бетта юрташка бачийтар эскаре бугя ха тІакадьача бола нагирхой, юрташка къожабир партийни болхлойн юрта боахама специалисташ. Иштта гІулакхаш чакхдахар бахьап долаш ялоташ хІадлйа лаьтташ 83 процент совгІа дукхагІа хилар, хІаьта боамби дІобийнарзю — 1,5-ззи.

1921 шера 12 июле Туркестански Наркомпродага (продовольствие Халкъа комиссариат — Ред.) телеграмма хьвйтар В. И. Ленина: «Іальмата ЧІоагІа ирьена центрашкара продовольственни кризис сихха кІальъинза ярг ца хиларах охла дел политически... поарлІам бола йолча тІем тІаргаш тІемерча сухаІцй кхы тьем боацаш маршруташ йоттар а Наркомпрода цІерагІа циа бІааэн, ет за пуп ялат Москве Іохьлдар а. Туркреспубликe ялатиш хина хьункьеро торо лу кхаза ялет сихкЕ Іадийта. ЯІэт тІадотгарен Іохьожалгаш гелахах хоам бар дех заха Наркомпрода распространене отделага...[3])».

Массехк за дьынача гІолла сІаьхха а Турксовнаркомага телеграмма йоьхийт Владимир Ильича Туркестански продорганий бела чІоагІбелген Россерча ноцал отташ центральни районашта кхы хьем боацаш подкъостал лелен дехаш. «Моцал эттай столицашка, — ялора Владимир Ильича Ленина, — болхлой центрашка, моцал еай лаьтташ да хьулаяш йисача губернешка бахача лаьтта па леладеш мел болча нахага, моцал енай дІанкача нерашка ялатий дукха запасаш советски республикашка, белгала волча Туркреспубликe, лаьтача революционни къовсаме дІатийначе ахархошка. ХьатІадоагІа шу униара да хьуакхьаш цІаккха ца хиппача тайпара кІезига хиларах цІаккха ца хиппача тайпара йоккхий халонаш тІаххоачаргІолаш хиларна...[4]).

30-ча июле дехь ялатех етта поездаш ахь йолаелар Ташкентера. 1921 шера сентябре Туркестанера Красноводске гІолла Азербайджане кхыйтар 600 эзар пунт ялата. Цу гІулакха юкъе дІамиха дакъа лацаезар Туркменски области къахьегамхоша. Моцал енараашта новкъостал дара 10 августе областной комиссо вІашагІехьлир указа. 1921 шера 15 сентябрега кхачалехьа центре дІахьайта аьнна 6.300 пунт кІа, 250 устагІа, дуккха тха, фатаген, чай, 42 миллион сом ахча гулдир комиссе. Кхо да дахьнача гІолла центре Іояхийтар ялатах етта шин вагоны, хІаьта цунна тІехьайна цхьайкха вагон а. Дукха ма хьалехьа Поволжьерча моцал ачча наха новкъостал дара кхы панн массане къяра я массе сагІофахьара я хиним дІайоазпа...[5]).

Говох Мервечча (Мари) коммунисташа 1921 шера ноябре юкъарча собрани часта раьза я воаша лаьрІар мецал енача ннкха керда хьуявьъ хьабалмаца парте хІара члена бетта ялех 10 процент дІачутІа. Цул совгІа, парте беррпга членаш собраце йеккхайла бер шовшка мел бола доашон догин тІамаш моцал енараашта новкъостал дета комиссега дІаяла. Коммунисташа дІадоладаь гІулакх хьаллаьнар Туркменски области къахьегамхоша, цар шоай продовольственни посевх, ялонех цхьа дакъа моцал енача пролетаришта дІателар. Байрам-Алийски волостерча дайханаша лаьрхІар 1921 шера чулеячча кІиа хІара пупта тІара 400 грамм моцал енараша деча новкъостала фонде дІачудаза, хІаьта 15 вагон ялат а хиаар.

Туркмене хьоашал дахь тІаийцар моцал эттача Россера бойдала малбахьа дукха нах. Къаьстта Рчакхе йора берни. Царна лаьрхІа хьайийлар интернаташ, бераи цІенош, болхлошен юртарча къахьегамхоштй дукха дараш шоай дезала юкъе дІачуийцар кхаба.

Алхха цхьаъ 1921 шера Туркменски областе дІатІа я кийна дІатардир Поволжьера хьаллоалдаь 5000 совгІа бер. Цул совгІа, областе сихха боккхача голаша лаккхалкхар Поволжьерча моцал енача наха лаьатІа кхаш дІадерадіе хІара.

Цу халача денашка Москвера Средни Азе командировке вахийтар къьнара большевик А. Бадаев. Россерча болхлошта гІакхьачачи хьаьи Средни Азе чел сегота ба Бадаевгара хайнача В. И. Ленина Туркестана Халкъа Комиссарий Совета цІерагІа яхьайтаза телеграмма тІа яздадир: «Шун мехка в хиява кІанаа юкъакхаьчача дов. Бадаева кІезиг-дукха дийцад сона моттигерча новкъостапе ше мел дика тІаийцая а московски моттгерски болхлой гІулакх уж мел къовбалдеш хилаб я».

ЧІоагІа дех аз моттигерча беррьпача новкъосташка согара сер гІира барнат ялар а столицашкара болхлошта дІахо а доккхе масте заІІорхьерен продовольствеца новкъостал дар аз деха гІулакх дІхайтар а.

Халача хьал тІа да. Моцтта новкъостал де деза. Со теш воашта могар беш дергхиларах.

Коммунистически моршал дайт аз...[6]).

Россена ялатийца кьоачамбаьчул тІехьагІа 1922 шера къахьегамен Обороцан Совета В. И. Ленина председателал в деш совеадир цу кана вІалла доаша йисача Туркестане ялат дакьлйта торо хилар. ХІаьта 1923 шера РСФСР центральни областашкара Туркестане бахача наха кхоачамбара хьаьна йолеалар кІин, шекара, чаь, мануфактура, металлически хІамий миллионаш пунташ.

Мехка яра продовольственни кризис эттача шерашка вІаши кІа-юха девча новкъостала хьахьекхар Советий Мехка халкьий пролетарски интернационализма, доттагІала, вІаши новкъостала дара наи тІа-тІа чІоагІлуш хилар.

Борис ЧЕКУШИН,
Туркменски ССР Министрий Советерча архивни управлене новкъагІйола Іилман болхло.
(АПН).

[1]) РКП(б) ЦК Известеш №33, 1921 ш. октябрь, оагІ. 34.

[2]) В. И. Ленин Средни Азех Казахстанех лаьхкьхьа. Ташкент. 1960 ш. оагІ. 501.

[3]) В. И. Ленин Средни Азех, Казахстанех лаьхкьхьа. Ташкент. 1960 ш. оагІ. 553.

[4]) В. И. Ленин Средни Азехи Казахстанехи. Ташкент, 1960, оагІ. 558.

[5]) В. И. Ленин Средни Азехи Казахстанехи. Ташкент, 1960, оагІ. 559.

[6]) В. И. Ленин Средни Азехи Казахстанехи, Ташкент, 1960, оагІ 567.

КЕРДА СТИХАШ

ХАМЗОЕВ Ахьмад.

КХОР

Аьрзи санна тхьамдаш дарбан,
[illegible] шин бесаш ца теллиш,
Литт на лаьтта Бlаргалчара
[illegible] [illegible] бац ца бен.

[illegible] [illegible] [illegible] дахь
Хьоме [illegible] ца [illegible],
[illegible] [illegible] маьлхар бен
[illegible] даг ца дуттуш.

[illegible] [illegible] да [illegible] [illegible]
[illegible] на [illegible],
[illegible] ца [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible]
Са дага ца дукха [illegible].
[illegible] аз [illegible] [illegible]
[illegible] хана зама [illegible].

Дига йоззайт са бер дошаш
Ведда хьайдда хийна ха,
Сона кхза йоагlаргlоадаш
Чоабол хlица эха ха.

ОСМИЕВ Хьвмзат.

НАНА

Зlамига волаш сога сай наб
Сатарlата зlйтар дукха
Хьай наб йоваш зела бийса
Йоаль а хьо, ва са нана,

Ia со бельан дахчуи дукха
Баркал хьона, оза нана.

Со хьалхийча, доастам воацаш,
Кьонах сох хилийтар дукха
Бер мо соца лууш вагlаи хьо,
Сона вокха хьийкха нана,
Ia со кховаш дахчуи дукха
Баркал хьона, дика нана,

Лазар кхийтта мотта вар со,
Укх са хьаь тlа кунг а дилла,
Хьо маьлхара гlоага йагlа,
Дето хьаьса дитна вай ма,
Хьа гlечага хlай че хьалга
Дагадоагlа сона, нана.

Сона воазар дейна нана!
Цу денощка сох дог лазаш,
Бlаьстан юкхе тоаталаш
Босагl доаза харцаш сана,
Бlаргий гоахь зебадена
Цlока дагадогlа, нана,

Вахаш-лелаш, моллагl да а,
Аз харцахьа хlама дойя,
Хьа бартагlа дац, из, нана,
Наза, мекха какьвоалаш
Вахе-лела са низ кхоача —
Хьона хайнар да из, нана,

ЯНДИЕВ Жамалд.

ХЬАЬША ВИЙЗАВ

Вай даьита йийзай цlенгс,
Чувелчоа бийзаб цlена мот,
Хьаьша шу уттадаш бархате
Цар даг чура бийдаб хьаьш
мотт.
Хьаьша доагlа хьоашна дац
Цар даг тlа поаттамац бlехь
хьал.
Лоамаш хадаш цунца лаладеш
Цар лолбабац тийна бохх.

ПЛИЕВ Мохьмад-Сайд.

ПОЕЗДАШ

Даааз догlа, бетте ша,
Хьекха шийла мух,
Наб-са дайна поездаш
Навгlа дlа-хьа ух.

Iаьржа бийса эттlаяш
Цар шоай лампаш сиг,
Чаржий говлаш дагардаш
Аьшка лаьнаш кьаг.

Хlара станца массаа кхоач
Тхьаьа цlаста кий,
Моаршал хатта арвоаа
Цар[г]а дежурни,

Поезд югар велаголаш,
«Моаршал, дежурни».
Тlемхе фийла хьехе хьом,
Наьть цай маьрпа бей.

Кхуал цо хlантий, мезарий,
Юг цо хийла нус.
Наьхьаьнкхе озар шай
Хийла лагта вус.

Корах ара лесташ хул
Йийна боча кулг,
Мйдеш лагта вновуя
Наьхха шера улг.

Массагl хlаци гахьвоаха,
Массагl гарга вугl
Дийнахь - бус а лаьгlаш дац
Поездий из адуга,

Йолла, йолла поездаш,
Поал кхухьараш!
Йолла, маьрша гlойла ша,
Наьхьа йолхараш!

ГАМБОТОВА Лема

СИГАЛЕ

Цlена а сеттаа, бера бlаргаш
санна,
Еррига дешла лоамаш
сийрдаьлехк,
Сона хат хьо наах дешаш санна,
Даьха юнца эгара хьалха
делла.
Сона хат хьо деара доллш
[illegible].
Зоц чайнее бустамашта
[illegible].
Сона хат хьо даьри доллш
[illegible].

Сийна даьри [illegible]
сийрдаьлаьла.

Сона хат хьо хlаш доллш
санна.
Бешна [illegible] бlаьстан хахка
даьлий.
Сона хат хьо [illegible] беша
санна,
[illegible] [illegible] бера хила со чей.

КАРТОЕВ Мурад.

Дош делар аз

[illegible]
Эттар хьахка айса лийла нег,
Дагадоагlа, баьчаи сурт а
дайна
Укх сай нар чу теходаша даг.

Латтар со, кlорашна
бlаргаьлена.
Хlаьта баьчаа шортта тоаса йа.
Аьлар сога, хоза [illegible],
Ирча дешаш барах хьадда хьа.

Из цо баьча, мерер дог
гlоадаьлла.
Аз сай дага тlа шортта ктуг
дийлар.
Дош делар аз, дош доа
[illegible],
Из дош [illegible] а дош
делар.

СССР XI КОМАНДНИ ЧЕМПИОНАТ

ЯХЬАШ ДIАЙОЛАЕННАЙ

Самардийнахь сарахьа В. И. Ленина цlерагlча хульткра Дворепе торжественно хьайнйалэр СССР-а шахматн чемпионат. Чемпионате дакъа лаца гулбеннарга моаршал хоатташ къамаьлеш дир КПСС Грозненски горкома секретара С. О. Зоева, физкультуран спортан Еррисоюзни комитета шахматех волча пачхьалкхен тренера Ю. М. Коткова, физкультуран спортан Нохч-Гlалгlай республикански комитета председателя В. О. Гайсанова, шахматий республикански федераце президиума члена А. П. Лемешевска.

Цул тlехьагlа чемпионата хьалхара ловзараш дlадоладе боккъо елар яхьий керттерча судахоно дунен халкъашта юкъерча арбитра Л. Я. Абрамова.

Укх тайпара я хьалхарча тура результаташ: Ленинград — Казахстан 8:1, кхо парти йистехлаяза а йолаш; Москва — Белоруссн 6,5:4,5, йиь парти йистелаяза а йолаш; Латви — РСФСР 2,5:2,5, ворхl парти йистехлаяза а йолаш; Украина — Грузи 4,5:0,5, ворхl парти йистехлаяза а йолаш. Азербайджана команда хьалхарча туре ловзаш яцар. Селхан саррахьа шоллагlча тура ловзараш дlадоладелар.

Сурта тlа: шахматни чемпионат торжественно хьаеллаш.

Е. МЕГРАБОВА сурт.

ХАОТТАМ

Тахан республике гlоалеи Грознен хlехаг - дукха мархаш а йолаш, йовчаи а йоацаш, малхбузехьара гlаьххьача бовраме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гlолла 13—18, Грозне 14—16 градус йоахал йолаш хила а тарлу. Дlахорча шин дени шин буси ха дlайолалуш хlехаг - дукха а чакхйолаш нохагlо а морхаши гlийло йовчани йолаш хила а фегара температуре бийсашка 3 градус йlовхалгара 2 градус шелахта кхоачаш, денощка: 23 ноябре 12—17, 24 ноябре 17—12 градус йlовхал йолаш хила а тарлу, достамаш хулаш, лаьгlо, гlаьххьача бовраме мух а хьекхаш.

Метеостанци.

ХАШАГУЛЬГОВ Iаьла.

ЦИЦИГ

БЕРИЙ ДУВЦАР

Цициг. Ва са дика цициг. Са хоза цициг. Хьадел со волча. Хьадел. Хьамарlхlаэккхал сока. Оапlа! Иштта... Аз цхьа байт арг да хьона. Ал аз хьона цхьа байт? Ал аз? — Ба хьона. Ба. Хlана Iоха са каоа. Iоха, гой иштта... Хьоа дикагl хlама даьра дац укх лаьтта. Дий, ва цициг? Дац. Хоза ма дий хьо. Ба са цицига. Ба!..

Вачагlа, фу нах ба уж боккхий нах! Аз тамаш ю царех. Цицигаш дозаш церна. Цицигаш Iаlе хит царна. Царна-м цхьаккха хlама а дезий-хьогl! Миштаб а ца хоаш ба уж-м. «Дlавала, Iохкосса кхьа —оал нар сога, хьо са мархlа доалаш дейча. Аз миштта кхосс хьо Iо? Ловзалерг ма дий хьо Iохкессача. Деций? Сона-м хаа уж фу нах ба. Дегаш а дий-хьогl цар-м. Дий дар дегаш, ва цициг? Ди?.. Ва хьона. Ба. Хьо Iохкосса йиш яц. Са ма дий хьо. Деций? Вай цхьана хургла дилла а.

Цкъа дагадоагlий хьона, Ийзан, хьон, сон, Гударги кхораш ба даха Молла-берчу, хьунагlа? Доагlий? Ийзаc йоахар хьо сеина дуг. Iовкала йкlит на йий Ийза-м. Ешй? Хlаьта ше Гударг тlехьа а даьккха йодар. Бакъда аз хьо дитавзар. Аз хьо мархlа а далла дигар. Цо ший жlалиг дуташ хилча аз хьо дига метацарий? Мегар. Цудухьа дигар аз хьо. Тlаккха Iа фу дир? Дlадуьца ва хьона Iа даьр? Ховрг-дар-ах Ийзайна хьо хишалецаре ший гlулакхаш бlехе мишта хулар. Дагадоагlий хьона, из ва нициг? Дагадоагlий?..

Молла-берчу хьалкхаьчар вай. Ийзан, хьон, сон, Гударги, Цхьа кхор багlар цига. Хьалха кхаьча кхор. Со кlалха а эттача, сона тlа Ийза а эттача, Ийзайна тlа Гударг а хайча, Гударга тlа хьо а хайча, хlаьта а вай хьалкхоачаргдоацаш лакха, лакха бар из.

Дагадоагlий хьона, аз хье сай кийна чу Iо чу а хоадаь. цуи Iийне Iохоадаь? Доагlий? Гударг а дикар хьона юхке Iо, мотт ара а баьккха. Хlаьта, сон Ийзаи кхораш лехьо эйттар.

Дlайха ди дар из, геттара дlайха ди, гуйран ди дале а. Кхораш боккхий, кхаьна, кlаьда бар. «Iалайт, укхазехьа дукхагlа ухк мотт сона»,—аьнна, Iийнера дlа а яьяна, мелх болчахьа дlайоладелар Ийза. Хlа яьнна, цо ког дlабоаккхашехь, цхьа Iажагlа, дlатех бича санна бола герга гlоза чатlболабелар цуина. Зовне бекар из, «Бlехалl»—мохкар Ийзайга.

Лог тохаделар са. Бакъда, со дlай-хьай хьа а кхоавалехь, кхоссадениь даха, Ийзайнеи бlехалои юкъе дlаэттар хьо, къаж санна совсаль мосаш а йолаш. Бlехал цхьан юкъа сопабелар. Хьо мичара дера ца хоаш цецбаьнна хургбар из. Тlаккха хьона тlаболабелар... Тlаккха... Эшшахь, ма чlоагlа летар хьо цунах. тlаххосса а деина. Цхьа юкъ яьлча бlаьхбенна хьалбижар из. Кхы меттахь а хьалзар...

Мамос йоахар, вай чудьхкеча: «Цхох чlогlа долча кор бlехал хургбаш эттаь. Дий из иштта, ва цициг? Дий? Хургбий вай кор бlехал? Хургбац... Цудухьа деза хьо сона дукха. Цудухьа ях аз хьона ба. Ба са цицига. Ба... Хlанз долле. Ловза гlо хьайна дlа ара.

ШОАТТДЕН ОАГIУВ

ЧЕЛЯБИНСКИ ОБЛАСТЬ. Магнитогорски металлургически комбината культура Дворене болх беш да халкъа балета театр. Самодеятельни артисташа кастелеста концерташ уттаду металлургашта.

СУРТА ТIА: испански хьлхар деш ба балета солисташ Максименко Надежден Саламоненко Валерийа.

Б. Капинницера сурт.
ТАСС фотохроника.

Лора хьехамаш

МАРХАШ КХАБАР УНАХЦIЕНОННА КХЕРАМЕ ДА

Мархаш ревмациони чуресцам болаш хилар дика кхетадеш да. Аз дувцарга ца наькъ унахцlеиона деча зенах.

Медицински Iилма ма дархха сог унахцlена хилийтара ца кхиханнахье хlама дац деза. Из ца дарча вай маьженаша бе ма боагlара болх бергбац. Масала, дийнахь болх беча хана кулгешка кхоача цlий вовштe йолча хана кхоачачуа шоаза - кхоаза дукхагlа хила деза, хlана аьнча болх беча хана догlа низ дукхагlа дlебохийт. Мецденнача догlа зулме да меца долча хана кхьхьегар.

Мецa волча хана сага догlа атта кхет лазар, хlаьта нагахь санна гучаделаиза доле лазар сагах довлле, из кьагучадоал, саг цамогаш хул. Масала, хоаш да голашца, хьехкингашка хула дикаш шелалах хулалга. Шел цо нойх а, моцалах кхы а чlоагlагlа хургда на, хьалхагlа из оlепла а холуш хиннадена.

Вlаьла дувца деза даа хlаьта туберкулез (кхайнор) долча наза мархаш мел зена да. Нагахь санна туберкулез дlадоалеш доагlо, тlаккха мархаш кхьабеча из атта юхадолалуш моттигаш дукха нийсъенней. Масала, цхьан районера Рутьяит Х. туберкулезах йийра, совхозе юха балла яхар. Болх дика булуш а моглаш а яр цо. Цхьан дийнахь балха ена новкъостанта бос бехка а догl дlадьйна а хийтар из. Балха йолаш цlаьхте цlий Iеттадир цо. «Пlекха ескорн помощь» а ена, сихха больнице дlайтар из. Цига гучадалар Рутьяита туберкулез юхахьар: мархе кхьба хиннадар цо.

Марха кхоабача хана, догlа меца лелараш сага хьаькал а локлу: хlама этта дицлу, цхьа хlама де велча шийна эшар дагадаlац, уйлаш ю, хьнсалаш ду, ше деча хlамаи тlаль гlапеташ ду. Марха кхоабаш дийнахь, кьаьстта делкьал гlехьагlа корта лазабоал. Бийсан вужача хана цlаьхе дукха хlама марах догlа хала а хулаш, наб лерттlа яц. Марза кхоабеча хана сага уйла маьлхара, бlаргий са баьде кул.

Керан чоинен кьаьстта чlоагlа Iотта ший хинналье хlама ца дер. Iуйрийна ший хиннаьхе хlама ца деар бахьан долаш даьсса шоргаш чуре вlашагlьехкалу. Шоргашнарен чоина чурен мут (сок) кхоачаелларех чо яга йолалу.

Иштта аьсса вlашагlьевхаенначе марих хила да сармаша марза достача хана бовраман соагlа бое кхача тlеша а из чапбеккха а. Из бахьан долаш чоина лазараш хул: гастрит, язва, кхиддараш.

Марха кхабараз кьаьстта докъ кха зе доал дега. Вай догlаца 5 литр горгта цlий да. Хlаьта даго из дерригта цlий цхьан минута шоазз а кхи дукхагlа а чакхдоакх.

Тlаккха фу хул марха кхоабача дийнахь? Догl меца хиларех кlаьд а далой, цунга кислород кlезигагlа кхоач. Юхчох хьаьнена догlа эша хlама чураш аьсса хилар бахьан долаш цlега кхачац. Цудуxьа цlий кlезигагlа а дика доацаш а хул, нохху догlа цунах боала пайда. Цуа соагlа хаддaмза болх беш леттана дега шийна ма шой кхача. Из ца хилча меца хул из, болх эсала бу. Цунна хила тарлу коронаросклероз, инфаркт яхь хала а кхерама а лазараш. Уж хинна моттигаш я я.

Мархаш кхьаьстта зена да берашта кьабениача нахан. Масала, юртарча цхьан школе 4-ча классе деша вагlа Айвади доскега хийхар хьехархочо. Дика дешаш хьавогlа кlаьнн йист а ца хулаш леттар, бос а беза. Цlаькха Iовжар дешарха, са кхетам чура а воалаш. Боккхийча наза ниса марха кхаба хинадар Айвади цу кlирагlа.

Наьха унахцlенина вай лехкеаьа ма дувцдара мархаша докхха зе ду. Из кхетаде деза хlара сага.

Л. МАГОМАДОВ,
№ 2 Йолча туберкулезнера керттера лор.

ШОАНА, ДАЬЙ-НОАНОЙ

БЕРАШИ КЪАХЬЕГАМИ

Бераш къахьегама юкъеоарцa мара кхоачашхургдаш бераштa кхетам лулга, царех Даьхенна мехьшара дика нах болга, ахаш, цкъа мо дукххаза а кертагlдаьхад бераш кхетамиа кхедара даьхье боккхий говзанчаш хиннача Ушинске, Макаренко, Калинина, Крупскаяс, иштта кхычар. Нагахьа санна хоазе хургволаш саг хьалкхеве вай беза бале, аьхад Ушинске, эгара хьалха вай да доар да бера хина деиз из саг къахьегама кийчвелга, хlана аьнча алхха къахьегам мара бац бокьоана долча ираз саг кхоачавеш, цун лоlам чlоагlбер, оамалаш тоер, нравственна низ алсамбоаккхар, сага синц салоlам бер.

Хlара да-нана декхарийла ха школе даха ха кхачалехьа деиз ший бер къахьегамга кийчде. Из да къахьегамцара бера безам сомабаккха беза яхилга, цун ханагa а догlа оамалгa а хьежжа. Ба аьна шийна тlабилла болх, кlорда а ца беш, чакхбаккха Iомаде безь бер, яхилга.

Тайп-тайпара балхаш а дайташ къахьегамга даккханза дола бер, моллагlа де аьна тlадилла хlама, чакх ца а доаккхаш, юкъагlа дита дахна бер школе деша дахча халача хьал тlа хул, из кастта дешара тlехьадиса долалу.

Цхьоалагlча сентябре Iалаьмате чlоагlа гlозваьнна хьалхарча класса деша вахар са доалахой кlаьнк Хьусн. Са зlамига доттагlа вар из. Укх дунеи тlа а вий-хьогl цул ираз долашагlа саг, аьнна хеталургдар цу дийнахь школе водаш из вайначоа.

Цхьа бутт соагlа ха яраьха а яьккха се цlавеча хьежар со сай доттагlчун Хьусе дешарe гlулакхаш миштa лел. Гуеадаьквар дега бохам болаш дар: дийрхlача бесса лелацар дешар. Цо «пхиаш» яхацар. Деша вахача хьалхарча дийнахь сайна дог делаш. бlаргаш, доагаш гlозваьнна вошар ю хlаиз. Фу хинлад. аьнна, хеттача юха къамаьл дере а тlера вашар хlанз Хьуси. Цхьабакъда, цо ца аьнча а, хиннар довзаш дар. Деша ваххалца дас-нанас цхьанна балхах кулг ца тохийташ, цнl мара воацл из кlаьнк боча а волаш, ший хьаштдар деш лийннача Хьуге гlулакх кlаьккха хушадалар школе деша хайначуа тlехьагlа. Хьалхогlа ца хиннача тайпара, хlара деина къахьега дезаш, вешта, аьнна, деша дезаш хилар из. Хьалхе а дас-нанас къахьега а, ас карайнна дlама юкъагlа ца а дуташ, чакхдаха а, могадеш доацар ца деш дита а Iомаваиза долча Хьусе гlулакх гlоланйкхар, деина деша а дешархошта оттаьча бокъонел тlех ца воалош лела я везача хьале эттача.

Ядде хайча, хьалхара цхьа-шн мотl-ж хала а атта а гlадат ца деш а цlена а язбора цо, цхьабакъда, дlахо а иштта ядеш чакхвала сатем хилацар, сих а лийя, гlурт ца беш Iадар. Иштта хулар арифметике примераш а велча а: юххьера цхьа-шн примера пийса хулар, тlаккха гlалаташ дора. Дешара гlулакха яй тlехь дукхагlа тlехьависа вельар Хьуси ший новкъостел.

ЕРА Iалаьмате чlоагlа новкъа хул ший нийсархойл тlехьадисар, дорха хул иа, зlгlазвахара тlера хул. Дика фуд, во фуд шаьра хов цуина, цхьабакъда, дас-нанас хьалхе а ше къахьега Iомалаь ца хилларах, моллагlа дукхалаьнна хадо эшай Iомаваь ца хиларах цун низ дlакхачац дикадар диза кхоачашде, водар, харцахьардар дlатасса.

Дешара цкъа тlехьадисача бере атта догаул новкъосташта нийсса шийта дешалургхиларах, тlаккха «шиаш» йолалу, из бахьан долаш згlаздаха кийча хул да-нана а берашка дул, бокъо йоваш чуладу. Из хилар Хьусена а.

Школе деша догlача берий даьшта-ноанойта а хlаизчул тlехьагlа шоай бераш деша хоашаде дезаш бераштa а дика хоеш да уж бераш вийсача новкъа хlадургадола хьехархо школе волга, цхьабакъда, дас-нанас цlакхха а дац ца долийташ дагакхаба деза цхьаькха: хьехархочун цу балхах дукхха а дикагlа ца ярга школе дохалехьа болх бе а, ше деш дар юкъагlа ца а дуташ чакхдаха а Iомадеина пар бер кул.

Деша даха ха кхачанза долча берий къахьегам — из тайп-тайпара берий ловзараш хинна Iаз. Цу ловзарашца цхьана бераштa шоашта а цlена а эшаш дола цхьана балхош лайта деза царга кхьа новкъа. Укхаза кертера да ший догlа эшаш доле гlулакхаш берага шийга дайтилга.

Цхьабакъда, цу хьакъехьа гlалата уйлеш йолаш хул цхьабола дай-ноаной. Дикка онда дlалаи берага къахьегийта дагlаш аьна шт царна. Тlаккха тамашъе езий цу тайпара дай-ноаной берий цхьаьккха хlама де ца а хоаш мехкъа Iемадар аьнна? Школе заха ха кхаьчача а леттlа шоай бераша тlадувха ца хоаш, ботинкий тlиргаш дlаехка ца хоаш хул бераш. Уж лоадам боаца гlулакхаш кхоачашдеш царга этте летт нана, дай-нана, е боккхагlбола дезалхой.

Дешархошна бе безача кхетама балха программана юкъедхьа да хьалхарча классашка деиз бераш укх тайпара балхаш дайтала: цlенош цхьалха доахалга, кагагlа долча берашка хьожалга, школьни участке тайп-тайпара балхаш дехь дакъа лоацалга, школе дежурни хулга, иштта кхыдараш а. Хьакхаштa уж балхаш де ховргдолаш хьалхе а, деша а хошшалехьа, шоай бераш Iомадела — иштта да цу дакъе даьштa-ноанойта тlалатта декхар.

Шоаш берага моллагlа хlама де оадача хана, шоаш цунна бе болх тlабулача хана даьштa-ноанойта а, цlена боккхагlа болча дезалхоша а цхьаькха ха деза: из болх хула кхачале а йоацаш берага булургболаш хила беза. Иштта хилча дог ца эккхаш безамеи бу из бера.

Деша халехьа дас-нанас къахьегамга ца доаккхаш дита бер школе дахачуа тlехьагlа а, доккха хилча а, болх бера тlера хилац. Деша а болх бе а кхоадаи тхо, яхаш, бахьан а доахаш болх ца бе оагlув лохаш хул уж. Иштарча берех хьахул кхийначул тlехьагlа а дер дайна леларш.

Хьалхагlа цо деш хиннача цlаlагlарча даарех деша хайнауа тlехьагlа бер дукхьадаланйта хьаж кхьаьна бола дай-ноанойн. «Дешара дукхагlа ха хилийтар дукха ду оаха из», оал цар. Нийса ца хилара соагlа, Iалаьмате чlоагlа зене а ца из берашта. Деша ховшаехьа бераша цlагlа тохаш хиина куле деша хайшачуа тlехьагlа сацийта мегаргдац.

Кхы еlалла деле, догl мукъаданча а берага байта мегаргболаш хул цхьабола болх. Кхьметтал нистарча балхах а кулг ца тохийташ, зечох лорабеш, цхьанкха хало бlарга ца яйташ боча Iомаду шоай бераш цхьанцебола даьшта-ноанойша. Цунах совдовл пар бераша во оамалаш Iомаелга. Бер докххa хилча а кхуургдар из деш, яхаш, тlехьа ца доахаш, бер зlамига долча хана деиз бе беза из хьехаи. Зlамига долча хана бера дег чу лесса хlама кхера тlа хьа йоазув санна чlоагlа да, хlаьта эггара хьалха цун дег чу доссаде дезар — из да цунна къахьегам безабол айталга. Цунга хьежжа хургда бера хlахогlара вахар.

ОСМИЕВ Хьвмзат,
писатель.

Тахани кхоанеи хургда

22 НОЯБРЬ.

В. И. Ленина цlерагlара культура Дворец. 11.00 — Берий лениннана плавах берий утренник хургда кинозале. 16.00—Лекционни халхарен залашка шахматах ловзара Еррисоюзни чемпионат. 19.00 — дешара зале культура университета занятн, «Iилман атензма» факультет хургъя болх беш. Тематически кинофильмаш хьокхаргда. 20.30 — кинозале искусствах йола кагирхой лекторий. 20.00 — кинозала фойе халхарий сайре.

Химикий культура Цlа. 15.00 — «Хьалхарча мутlарашкара вах» яха бераштa йола беседа.

Н. К. Крупская цlерагlара культура Дворец. 15.00 — Зимагача зале «Коммунистически моралеи нравственностеи ленински принципаш» яха даьшта-ноанойта йола лекци. Берий художественни самодеятельноста концерт.

«Красный молот» завода культура Цlа. 16.00 — «Медицина — халкъа гlулакх деш» яха тематически сайре. Документальни кинофильмаш.

Пролетбата цlерагlара культура Цlа. 18.00 — Кердача литература обзор. 20.00 — Кагирхой салоlа сайре.

КИМ цlерагlара клуб. 20.00 — Кагирхой салоlа сайре.

15-ча участка клуб. 20.00 — Кагирхой сайре. Программе — ловзараш, халхараш, документальни кинофильмаш.

Просвещение боллой Цlа. 14.00 — «Общественни доалахье дораe Iомабе» яха даьшта - ноанойта йола беседа. 18.00 — «Школен вахарех» яха устни журнал. Математикашта лаьрхlа сайре.

23 НОЯБРЬ

В. И. Ленина цlерагlара культура Дворец. 9.00, 11.00 — Болх беш да «Пионер» яха кинотеатр. Кинозале художественни кинофильмаш хьокхаргда. 10.00 — Йоккхача зале городски художественни самодеятельноста хьажар. 16.00 — лекционни халхарен залашка шахматах ловзачар Еррисоюзни чемпионат. 19.00 — Дешара зале культура университета занятн. Педагогически знаней факультет хургъя болх беш. 22.00 — Йоккхача зала фойе халхара сайре.

Химикий культура Цlа. 11.00 — «Са даьхе» яхача цикла тlара кинофестиваль.

«Красный молот» завода культура Цlа. 11.00 — Ленински дешараш. (йиълагlа занятн). 17.00— «Дийна Ильич» яха киноплектори. 20.00 — Халхарий сайре.

Пролетбата цlерагlара культура Цlа. 17.00 — «Дуней карта хьалхашка» яха дуней халкъашта юкъера обзор.

КИМ цlерагlара клуб. 13.00 — «Тхоа фаьлгаш дукхалеза» яха киноутренник. 18.00 — Кердача литература обзор.

Просвещение боллой Цlа. 11.00 —«Пестрые странички» яхача клуба заседани. «Дезале» яхача Протопоповай книжках лаьца беседа.

Редактора заместитель А. А. МЯКИЕВ.

Ладувгlа, хьажа

22 ноябрь
РАДИО

6.30 — «Юрта Iуйре» (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Ашараш. 8.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 8.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 8.50 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 9.00 — Москва. 15.15 — «Ленинах дола дувцараш» яха литературни передача (нохчий меттала). 15.30 — «Новкъост». Йоккхагlа йолча классашка деша багlараштa (эрсий меттала). 15.50 — Ашараш. 16.00 — «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал. 17.00 — Москва. 17.15 — Ашараш. 17.30 — «Къонах» (эрсий меттала). 18.00 — «Вай индустриальни мохк» (нохчий меттала). 18.15 — Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизарга. Халкъий доттагlаш хьакъехьа Ленин» яха беседа (гlалгlай меттала). 18.30 — «Илли» дош халкъа ашута Цицкиев Идриса (гlалгlай меттала). 19.00 — Москва.

22 ноябрь
ТЕЛЕВИДЕНИ

14.15 — Передачай программа. 14.20 — Балха дийнахь ю физкультура. 14.30 — «Поездех лорпле» яха фильм. 14.50 — Советски литература классикаш. Фадеев (гlалгlай меттала). 15.10 — Киноникъбархой клуб. «Бlаьшерашка хьалхина Мексика». 16.00 — «Дега тlарча ялеца». Кабардино-Балкарски филармоне солист Пилев. 16.40 — «Лаьттеи вахи» яха кинофестиваль. «Председатель» яха художественни фильм. Хьалхара серн. 18.15 — Дуней халкъашта юкъера обзорени. 18.30 — Интервидени «СССР халкъий атлас». Нохч-Гlалгlай АССР. 19.00 — «КВН». Краснодар — Грозный. 21.30 — «Москва йоаца ялкъалкхи». Шоллагlа передача. Еррисоюзни радиош Цейтральни телевидени керттера политически обозреватель Зорин. 22.00 — Передачай программа. 22.05 — Спортивни дневник. Советски Союзе командни хьалхале яхка шахматех дохар.

23 ноябрь
РАДИО

7.10 — «Грозненский рабочий» газета тlа фу яху. 7.20 — Хоамаш. 7.30 — Передачай программа музыкальни антракти. 7.40 — Москва. 8.15 — «Ленинах кехьа» газета обзор. 8.25 —Шоана дукхаезача ашарий концерт. 9.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — «Сийла хийле къахьегама» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 15.40 — Ашараш. 16.00 — Москва. 16.30 — Литературни Нохч-Гlалгlайче яха радиовыпуск (эрсий меттала). 17.00 — Концерт. 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (гlалгlай меттала). 17.45— Ашараш. 18.00 — «Къонах» (гlалгlай меттала). 18.30 — Йовкъостий шун писмаш доле концерт. 19.00 — Москва.

23 ноябрь
ТЕЛЕВИДЕНИ

13.45 — Передачай программа. 13.50 — «Сийлахь-йоккха пхьанаг». Тенакий Орджоникидзевски театр спектакль (нохчий меттала доакка). 14.40 — Бераштa. «Капитана Энбрикой саькат» яха художественни фильм. 16.00 — «Зорька» (гlалгlай меттала). 16.30 — Колхозхой Еррисоюзни 3-ча съездига. «Юртера сахьат». 17.20 — «Хlаизарча хавара вар». Кагирхой программа. 18.10 — «Лаьттеи вахи» яха кинофестиваль. «Председатель» яха художественни фильм. Шоллагlа серн. 19.00 — «Са йоаьхара илли». Дийнаc. 20.00 — «Ворхl ди». Дуней халкъашта юкъера программа. 20.45 — Колхозхой Еррисоюзни 3-ча съездига. Вай делегаташ. 21.05 — Передачай программа. 21.10 — Советски литературан искусствах мастераш «Композитор Сергей Прокофьев» яха фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-98; редактора зам.—3-39-11; бехктокхана секретара—3-34-38; партийни вахарех, культуран, промышленностех отделий—3-42-30; Юрта бовзашен писмойн отделий—3-42-28.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-98; зам редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — [illegible]
«Грозненский рабочий» издательстви типографи. Революцие проспект. 7/84.
Типографии из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции. 7/84.

СФ04705. Заказ № 5116.